

Ky libër bart vlera shumëdimensionale, jo vetëm për lëndën tejet të pasur e të larmishme, por parasëgjithash për stilistikën e veçantë të këtij autori, gjuhën e pasur dhe mjetet shprehëse domethënëse. Kështu mund të konkludojmë se ky është një libër sa intrigues aq edhe mbresëlënës.

Mesazhi këtu përcillet qartë sidomos tek poezia "ODA DIBRANE":

"Oda dibrane/ Mençuria e fjalës/ Urtësia e të moshuarve/ Fundi i armiqësive/ Kënaqësia e muhabetit/ Mençuria e fjalës/ Urtësia e të moshuarve/ Fundi i armiqësive/ Burim i humorit/ Shpërthimi i këngës/ Sheshi i kërcimit.../ Jehona e të qeshurit..."

Prof. dr. Saimir SHATKU
Mjeshtër i Madh
Kryetar i Shoqatës
"Bashkësia Dibrane"

HALIL RAMA

- Ka lindur në Muhurr, Dibër më 28 Tetor 1960.
- Nga 1996 jeton dhe punon në Tiranë.
- Është diplomuar në Jurisprudencë (Bachelor dhe Master Shkencor) dhe pasi ka kryer edhe Shkollën Kombëtare të Avokatisë me rezultate shumë të mira, ka fituar titullin "Avokat" me Nr.Licënsë 7979, datë 31.10.2014.

Ka punuar:

- Përgjegjës i Shtëpisë së Kulturës Muhurr (1980-1981) pasi kreu Kursin e Regjistrues pranë Shtëpisë Qëndrore të Krijimtarisë Popullore, Tiranë (1979);
- Punonjës Socialkulturor në Minierën e Mermerit Muhurr (1985-1988);
- Metodist kulture në Shtëpinë e Oficerëve Bulqizë (1989-1991);
- Shef i Administratës në Këshillin e Rrethit Bulqizë (1992-1997);
- Shef i Sektorit të Marrëdhënieve me Publikun të Bashkisë Kamëz dhe Kryeredaktor i gazetës "Kamza" (2010-2012); Specialist në Sektorin e Koordinimit të Marrëdhënieve me Njësitë Administrative të Bashkisë Tiranë, ku ka fituar Statusin e Nëpunësit Civil (2012-2020 e në vazhdim).
- Fillimet në gazetarinë e shkruar i ka që nga viti 1977 si bashkëpunëtor i gazetës lokale "Ushitima e Maleve" dhe i gazetave qëndrore "Bashkimi", "Zëri i Rinisë", "Puna" dhe "Luftëtari".
- Është kryeredaktor i gazetave periodike: "BULQIZA" (1992-1996 dhe nga 2014 e në vazhdim) dhe "VETERANI" (nga 2003 e në vazhdim).
- Nga 2010 boton në vijimësi opinione, dossier, kritika letrare dhe reportazhe në të përditshmet: "Panorama", "Gazeta Shqiptare", "Telegraf", "Koha jonë", "Dita" dhe "Standard" e në të përjavshmen kulturore-artistike "NACIONAL".
- Është autor i 30 librave (monografi e refleksione e reportazhe e poezi dhe tregime e kritika letrare), si dhe redaktor i mëse 30 librave të autorëve të njohur.
- Halil Rama është i martuar me Znj.Kimete Rama (Berisha) dhe ka dy djem, Bledarin dhe Arlindin.

Halil Rama mban titujt:

- "Mjeshtër i Madh", dhënë nga Presidenti i Republikës me dekretin nr. 11723, datë 17.09.2020;
- "Oytetar Nderi" i Bashkisë Bulqizë, me vendimin e këshillit të kësaj bashkie nr.. 52, datë 31.07.2024;
- Ambasador i paqes, dhënë nga Federata e Paqes Universale Shqipëri;
- Akademik, dhënë nga Akademia Shqiptaro-amerikane e Shkencave dhe Arteve.

Çmimi 700 lekë

HALIL RAMA

ODA DIBRANE

POEZI DHE TREGIME TË ZGJEDHURA

Halil Rama ka shkruar monografi e dokumentarë për artistë të Dibrës, që janë të përmasave kombëtare, si për kompozitorin e tangos shqiptarë - Muharrem Xhediku, ikonën e artit e të kulturës kombëtare, Hazi Ndreun, regjisorin dhe aktorin Skënder Cala, mësuesin dhe artistin Lutfi Ndreu. Lexuesi e gjen emrin e Halil Ramës edhe në shtypin shqiptar: "Panorama", "Nacional", "Telegraf", "Gazeta shqiptare", "Fjala", "Bulevard", "Albania", "Rilindja demokratike", "Koha jonë" etj. si dhe në shumë portale. Në 30 librat që ka botuar e promovuar në dy dekadat e fundit, Halil Rama prezantohet si mjeshtër i profilit, duke krijuar personazhe që të mbeten në kujtesë. Autori përveqen protagonistë që vetëm syri i tij i mprehtë dhe mendja e tij pjellore i shpërfaq aq mjeshtërisht.

Prof. dr. Hajri Shehu

(Nga libri "Jetëshkrimet dhe vepra miqsh e shokësh të shquar"
fq. 126-131)

HALIL RAMA

ODA DIBRANE

POEZI DHE TREGIME TË ZGJEDHURA

Tiranë, Tetor 2025

Titulli:
ODA DIBRANE
- Poezi dhe tregime -

Autor:
HALIL RAMA
Mjeshtër i Madh

Redaktore:
NADIRE KARADAKU

Recensentë:
EMMY KROSI
SAKIP CAMI

Art grafik:
DASHAMIR VRANIÇI

*Foto e kopertinës është logo e Shoqatës Kulturore Artistike
“ODA DIBRANE” dhe e Festivalit me të njëjtin titull,
me President Z. Veli Vraniçi*

ISBN: 9789928840264

Shtëpia Botuese UNIVERS

*Në 65-vjetorin e ditëlindjes time,
një tufë me poezi e tregime
dedikuar familjes,
miqve e shokëve të shumtë
në hapësirën mbarëshqiptare në botë.....*

HALIL RAMA

PASQYRA E LËNDËS

- Parathënie nga Prof. dr. Saimir SHATKU - “ODA DIBRANE”, libër që bart vlera shumëdimensionale 9

POEZIA

1. FRYMËZIME NGA HISTORIA

- TE KULLA E GJONIT 20
- VENDLINDJA E SKËNDERBEUT 21
- TË RËNËVE 22
- RIZGJIME METEORËSH 22
- ODA DIBRANE 23
- ARTI BASHKON DY DIBRAT 25
- LOT SHPIRTI PËR KOSOVËN 27
- KASTRIOTI N’FESTË” 28
- TERMOPILE SHQIPTARE 30
- KULLA E LLAN DEVËS 31
- PORTRETI NË BRONX I KLODIAN TANUSHIT 32
- ZERI I NËNTOKËS 33

2. VENDLINDJA

- MYZEQEJA E DIBRËS 35
- VENDLINDJA IME... 36
- ATDHEU I TRISHTUAR 38
- MOLLËT E FSHATIT TIM 39
- KOHË E TRISHTË E KOOPERATIVËS 40
- SHTERRIMI I MURRËS 41
- MINATORËVE TË MERMERIT 42

3. FAMILJA

• NËNA IME, MË E MIRA.....	44
• FJALËPAK E PUNËSHUMË BABAI IM.....	44
• NË ËNDËRR.....	45
• PËRJETËSISHT TË DASHURUAR.....	46
• FRUTI MË I ËMBËL I KËSAJ VJESHTE.....	46
• SI DRITA E SYRIT.....	47
• MBESA IME, KEIDA.....	48
• VIZITORI I VEÇANTË.....	49
• E BUKURA, E ËMBLA ALESIA.....	50

4. PERSONALITETE NË VARGJE

• LEGJENDË NË KUFIRIN E DY KOHËVE.....	52
• ME PENË E PUSHKË.....	54
• E MADHËRISHMJA MARGARITË.....	55
• SHEFKI, SHEFKI.....	57
• TEODOR LAÇOS.....	58
• NË KUJTIM TË KOLIT.....	59
• “EZUPI I DIBRËS” HAZIS NDREU.....	61
• NA KËNDOJNË PUSHKËT NËPËR KULLA.....	62
• I URTI DHE I MENÇURI SULË DIKA.....	63
• JO, HAMIT KOÇI ASNJËHERË S’MPOSHTET.....	64
• TË FITOSH TITULLIN NJERI.....	65
• IDHULLIT TIM.....	66
• SHKËLQEN NDËR AMBASADORËT E PAQES.....	67

5. MOTIVE POPULLORE

• LULE ZOJE MAJË RUNJËS.....	69
• DILMË MOJ NJËHERË TE KROJI.....	70
• TË PASKA PËRPIRË ZALLI.....	71
• FLAKËRIMA E SHPIRTIT.....	72
• HIT’ I KËSAJ STINE.....	73
• KAFEJA E PASDITES.....	74

6.MEDITIME

• NË POGRADEDECIN E PORADecIT	76
• DITËLINDJA E 30 - të.....	77
• JETA, NJË LIBËR I HAPUR.....	78
• SIMBOLI I SHQIPONJËS NË LESKOVAC.....	78
• LIBRI.....	79
• MARRËZIA.....	80
• POLITIKANËT TANË.....	81

TREGIME

• DASHURI TË STUHISHME NË “PLAZHIN E GJENERALIT”	84
• ZONJA ME TRI SHTETËSI DHE TRI SHTËPI.....	92
• REBELIMI I QENIT MAVIS.....	102
• KATËR NGJARJE NË “SITËN” E KUJTESËS.....	106
• ATDHEU FILLON TEK FAMILJA.....	122

VLERËSIME NGA PERSONALITE TË LETRAVE

• PËR KRIJIMTARINË E HALIL RAMËS	130
MJESHTËR I MADH NË PUBLICISTIKË, POR JO VETËM, nga SAKIP CAMI..	135
• HALIL RAMA – ZBRITJE NË TERRENIN E FJALËS MAGJIKE SIÇ ËSHTË POEZIA, nga EMMY KROSI	139
• DR. MUJO BUÇPAPAJ: HALIL RAMA, KRIJUESI QË NGRITI FJALËN NË KULT TË MEMORIES KOMBËTARE.....	145
• BOTIME TË AUTORIT NË VITE.....	159
• HALIL RAMA KA REALIZUAR 11 DOKUMENTARE TELEVIZIVE (si skenarist dhe asistent regjisor).....	162

PARATHËNIE

**“ODA DIBRANE”,
libër që bart vlera shumëdimensionale**

Prof. dr. Saimir SHATKU
Mjeshtër i Madh
Kryetar i Shoqatës
“Bashkësia Dibrane”

Në 65-vjetorin e ditëlindjes së tij, publicisti, poeti dhe prozatori i mirënjohur tashmë, Halil Rama vjen me librin e tij të 30-të “ODA DIBRANE” (Poezi dhe tregime të zgjedhura).

Siç e vlerëson Dr. Mujo Buçpapaj – Kryetar i Lidhjes së Shkrimtarëve dhe Artistëve të Shqipërisë: “Halil Rama - poet, prozator, publicist, studiues dhe veprimtar i shquar i fjalës artistike dhe mendimit kombëtar, i ka dhënë letërsisë dhe mendimit publik shqiptar një profil të veçantë, profilin e intelektualit që e shenjtëron fjalën, historinë dhe identitetin, si krijuesi që e ngriti fjalën në kult të memories kombëtare”.

Si njohës i thellë i historisë, kulturës dhe traditës dibrane, vlerat madhore të tyre “Mjeshtri i Madh” Halil Rama i reflekton në krijimtarinë e tij poetike dhe prozaike, të shkruar jo në një ditë, një vit apo një dekadë, por që në rininë e tij të herëshme të viteve “80-të të shekullit të kaluar.

Vetë titulli i librit *“ODA DIBRANE”* është intrigues dhe të josh për ta lexuar. Por më shumë se sa për titullin intrigues, ky libër të tërheq që në fillim dhe të mbërthen në leximin e gjitha poezive e tregimeve, për vetë formën e veçantë kompozicionale me me tre kapituj (POEZIA, PROZA dhe VLERËSIME NGA PERSONALITETE AKADEMIKE DHE TË LETRAVE), veçanërisht kjo, në gjashtë ciklet e kapitullit të parë: *“Frymëzime nga historia”*; *“Vendlindja”*; *“Familja”*, *“Portrete në vargje”*; *“Motive popullore”* dhe *“Meditime”*.

Një lëndë aq e pasur dhe e larmishme si dhe vetë poezia e këtij autori, që pas akumulimit të tij në mbi katër dekada e sjell për lexuesin me orgjinalitet, mbështetur në tabanin kombëtar.

Parë nga një këndvështrim i përgjithshëm, ky libër bart vlera shumëdimensionale, jo vetëm për lëndën tejet të pasur e të larmishme, por parasëgjithash për stilistikën e veçantë të këtij autori, gjuhën e pasur dhe mjetet shprehëse domethënëse. Kësisoj mund të konkludojmë se ky është një libër sa intrigues aq edhe mbresëlënës.

Mesazhi këtu përcillet qartë sidomos tek poezia **“ODA DIBRANE”**:

“Oda dibrane/ Mençuria e fjalës/ Urtësia e të moshuarve/ Fundi i armiqësive/ Kënaqësia e muhabetit/ Burim i humorit/ Shpërthimi i këngës/ Sheshi i kërcimit.../ Jehona e të qeshurit...”

Në këtë poezi që autori e ka vendosur jo pa qëllim titull të librit evidentohen qartazi variacionet poetike në formë mozaiku që shkrihen në kodet nëntekstuale nëpërmjet të cilave ai i ngre një kult botës dibrane, nderit, dinjitetit, virtytit, arketipit social, etik dhe filozofik të dibranit që motivohet nga zgjuarsia, maturia, etj.

Në këtë cikël dallohen për forcën emocionale dhe

metaforike edhe poezitë me titujt: *"Te kulla e Gjonit", "Vendlindja e Skënderbeut", "Na këndojnë pushkët nëpër kulla", "Arti bashkon dy Dibrat" e "Kastrioti n'festë"*.

Po në këtë linjë janë edhe poezitë e ciklit të dytë *"Vendlindja"*, ku mund të veçojmë ato me titujt: *"Myzeqeja e Dibrës", "Atdheu i trishtuar", "Kohë e trishtë e kooperativës" e "Mollët e fshatit tim"*.

Ndërsa te cikli i tretë *"Familja"* sintetizohet me ndjeshmëri të lartë dashuria për prindërit, bashkëshorten, djemtë e bashkëshortët e tyre, dy mbesat e nipin e autorit.

Mjaftojnë qoftë edhe vargjet e kësaj vjershe: **"Nëna ime, më e mira..."**:

"Për këdo, e shtrenjtë është nëna/

Por e imja, më e mira,

Ndonëse ish më e përvojatura

Ajo qe vetë mirësia.....",

për të kuptuar shpirtin poetik, madhështinë e fjalës e të vargut në poezinë e H.Ramës.

Po këtë madhështi dhe magji të fjalës artistike të këtij poeti e dallojmë edhe tek cikli *"Portrete në vargje"*, ku autori shpreh mirënjohjen e tij si shprehja më e bukur e karakterit të njeriut, për personalitete më të cilët është njohur e ka bashkëpunuar ngushtë, si *me divën e skenës dhe ekranit Margarita Xhepa, shkrimtarët elitë Haki Stërmilli, Shefki Karadaku, Teodor Laço e Hazis Ndreu, me të paharruarin Sokol Olldashi, Mjeshtrim e Madh, Prof. Dr.Sali Kurti - "Qyetetar Nderi" i Bashkisë Mat dhe i qarkut Dibër; idhullin e tij Shuaip Methasani, mishërues dhe përçues i urtësisë dhe mençurisë dibrane, etj, etj.*

Brenda këtij nektari poetik profilizohet gjithçka është Halil Rama, i cili me këtë libër i dhuron lexuesit vargje të çlirëta, me muzikalitet spontan, që rrjedhin natyrshëm,

por edhe me shpengimin karakteristik të frymëzimit origjinal, si tek cikli *"Motive popullore"*, ku do të veçonim poezinë *"Lule Zoje majë Runjës"*:

*"Lule Zoje/ E bardh si bora/ Kush të prek/ I dridhet dora/
Lule Zoje/ Mbretëreshë e malit/ Si ja vodhe/ Zemrën djalit..."*.

Duke vijuar me ciklin e fundit *"Meditime"*, konstatojmë se Halil Rama është poeti që përjeton skajshmërisht ndjenjën çastësore dhe e përçon atë nëpërmjet vargjeve mbresëlënëse.

Nga ky sfond mund ta shikojmë dhe analizojmë edhe poezinë me titull:

"POLITIKANËT TANË": *"Tek ne s'kanë më ngjyrë/
Të majtë apo të djathtë/ Ylberin kapërcyen/ Për të qenë të
njejte..."*.

Forca metaforike dhe formimi intelektual e kulturor i autorit Halil Rama dallohet edhe në poezitë e këtij cikli:

"NË POGRADECIN E PORADECIT"; *"Jeta, një libër i
hapur"*; *"Libri"* e *"Marrëzia"*.

Edhe në tregimet e kapitullit të dytë të këtij libri, autori të tërheq për rrëfimet interesante, secili më mbresëlënëse se tjetri. Ato shfaqen përpara lexuesit si ngjarje apo episode të zakonshme, por të treguara me sinjeritet, me gjuhë të thjeshtë e stil tërheqës. Veçanërisht dy tregimet e para: *"Dashuri të stuhishme në plazhin e gjeneralit"* dhe *"Zonja me tri shtetësi e tri shtëpi"* sjellin tek lexuesi mesazhe origjinale dhe bashkëkohore.

Në një këndvështrim të përgjithshëm, ky është një libër që pasi e ke lexuar të ngjall emocione të freskëta, për origjinalitetin e këndshëm e të besueshëm e që gjelbërojnë humanizëm, me mesazhe befasuese, të ndjeshme e me sens dashurie njerëzore.

PAK NGA PROFILI KRIJUES I GAZETARIT DHE SHKRIMTARIT HALIL RAMA

Halil Rama është i njohur nga lexuesi për produktivitetin dhe cilësinë e krijimtarisë së tij publicistike e letrare. Në harkun kohor të tri dekadave ai ka shkruar dhe promovuar monografi e dokumentarë televizivë për artistë dibranë të përmasave kombëtare, si për kompozitorin e tangos shqiptare Muharrem Xhediku, ikonën e artit e kulturës kombëtare Hazis Ndreu, për shkrimtarin gjeni Shefki Karadaku, regjisorin dhe aktorin e shquar Skënder Cala, për Lutfi Ndreun – mësues dhe artist, për Mehdi Lucën, etj, të botuara këto edhe në shtypin shqiptar si në: “Panorama”, “Nacional”, “Telegraf”, “Gazeta Shqiptare”, “Fjala”, “Bulevard”, “Albania”, “Rilindja Demokratike”, “Koha jonë”, “Dibra”, “Gazeta Destinacioni” etj, si dhe portalin prestigjioz fjalaelire.com & revista Albanian Post.

Në 30 librat që ka botuar e promovuar në dy dekadat e fundit, Halil Rama prezantohet si mjeshtër i profilit, duke krijuar personazhe si shembëlltyra që të mbeten në kujtesë.

Tërë krijimtaria e tij është në një linjë vetëpërmbushëse, ku autori me mjeshtëri di të përveçojë protagonistë të veshur me detaje që vetëm syri i mprehtë dhe mendja pjellore i shpërfaq aq mjeshtërisht.

Veçanërisht në monografitë e këtij autori : “Muhurri,

histori dhe personalitete", (me 712 faqe në 17 kapituj); *"Dine Hoxha-Një filozof popullor në Oborrin Mbretëror"* (monografi 2006); *"Muharrem Xhediku – Kompozitori i tangos shqiptare"* (monografi 2008); *"Rrahman Parllaku-Një legjendë në kufirin e dy kohëve"* (monografi me b/autor, 2014); *"Fluturon shqipja mbi Korab"*, *"Magjia e fjalës"*, *"Rilindja e emrave"*; *"Të fitosh titullin Njeri"*, *"DIBRA DHE DIBRANËT NË PANTEONIN E VLERAVE"*, 40 *"VEPRA LETRARE TË 40 AUTORËVE NË SKANER"*, *"Zëra bashkëkorë"*, etj zbulohet thelbi i marrëdhënieve njerëzore. Jetët e personazheve realë, janë të mbushura me pasione dhe emocione të pandalshme, drejt sfidës së jetës, drejt suksesit. Shkrimi i tij depërton thellë në shpirt dhe zbulon botën delikate të intelektualëve dibranë në strukturën e tyre si njerëz të matur që veprojnë në kontekst duke marrë prej tij, maksimalisht suksesin.

Ashtu siç është edhe vetë në jetë autori Halil Rama, personazhet realë që përshkruan në librat dhe esetë e tij janë karaktere që bartin dashuri dhe buonsens, veti të qenësishme inteligjence.

Në fushën e të shkruarit dhe në disa institucione ku ka punuar evidentohet këmbëngulja dhe vullneti i tij për të studiuar, për të mbledhur burimet parësore, për të mësuar nga përvoja e tjerëve që është pjesë e stilit të punës kërkimore të tij.

Halili e formoi personalitetin e tij, jo vetëm në praktikën krijuese voluminoze por edhe me studime të integruara formale universitare për drejtësi, (duke fituar edhe titullin "Avokat") çka i ka dhënë një surplus në interpretimin e dukurive shoqërore dhe ngjarjeve pikante të historisë. Ai i vendos intelektualët që nuk jetojnë dhe ata që jetojnë dhe kontribuojnë ende, secilin në vendin dhe pedestalin e merituar. Dashuria dhe

ngrohtësia me të cilat i mbështjell ata, janë shprehje e humanizmit dhe shpirtit patriot, demokrat e liridashës të autorit.

Lexuesi mund të shijojë drejtpërdrejtë nokturnet dhe romantikën që shpërfaqen në librat e H.Ramës (për Dine Hoxhën, gjeneral Rrahman Parllakun, Liri Belishovën, Muharrem Xhedikun, Shefki Karadakun, Skënder Calën etj) shkruar me një stil të rrjedhshëm, që ngjajnë me një ese të gjatë liriko-epike, si një databazë e plotë e vlerave të tyre, duke plotësuar harmonishëm tablonë gjigande të njerëzve të ditur, të urtë e patriotë.

Veçanërisht monografitë *“DIBRA DHE DIBRANËT NË PANTEONIN E VLERAVE”*; *“Muhurri, histori dhe personalitete”* dhe *“Të fitosh titullin Njeri”*, lexohen këndshëm nga përdorimi me mjeshtëri i mjeteve gjuhësore dhe stilistike, ngjyrymeve emocionale që fitojnë ngjarjet dhe personazhet, nën talentin dhe profesionalizmin e Halil Ramës.

HALIL RAMA

ODA DIBRANE

POEZIA

HALIL RAMA

1. FRYMËZIME NGA HISTORIA

TE KULLA E GJONIT

“Te kulla e Gjonit!”, një arkeolog,
Në vite, gërmoi shumë gjatë;
Hodhi plot gjurmë në katalog
Nga ky toponim i lashtë....

Një ditë si i marrë sa s’fluturoi,
Tha: Këtu është vendlindja e Gjergjit,
Atë që kërkonte më në fund zbuloi,
Përkrenaren gjeti në rrënojat e Gardhit.

VENDLINDJA E SKËNDERBEUT

“Ta dini se gjysh i Zotit Skënderbé
S’kish gjë tjetër në zotërim
Veç dy katundeve
Gardh e Sinë....”.

Na e la Muzaka testament
Që në shekullin e 16-të;
Por u deshën 500 vjet
Për vendlindjen e vërtetë...

E vulosi Kristo Frashëri,
Foli më në fund dhe Turqia
Se vendlindja e Skënderbeut
S’ka dyshim se është Sina.

TË RËNËVE

Në zemrat tona njëmijë herë jeni rritur,
Ju o pishtarë të lirisë
S' do harroheni në njëmijë breza,
Vepra juaj në pedestal është ngritur,
Gjaku juaj i pastër na vlon në zemra....

RIZGJIME METEORËSH

Rizgjohen si meteorë
Qindra personazhe
Kapur dorë për dorë
Në memorien time...
Pa ata, emërhumur do të isha
Dhe librat e mi s' do kishin vlerë;
Pa heronjtë që njeh historia...
Që sot rizgjohen si meteorë...

ODA DIBRANE

Oda dibrane:
Besa e burrit,
Qëndresa e trimit,
Përkrahja e mikut,
Çerdhe e patriotizmit.

Oda dibrane:
Grumbullim njerëzish
Dashuria midis tyre
Këshilla e prindit
Vatër mikpritje...

Oda dibrane:
Mençuria e fjalës,

Urtësia e të moshuarve
Fundi i armiqësive
Kënaqësia e muhabetit,

Oda dibrane:
Burim i humorit
Shpërthimi i këngës
Sheshi i kërcimit..
Jehona e të qeshurit...

Oda dibrane:
Zanafilla e ngjarjeve
Kuadrati i lodrave
Tempull për pleqtë,
Shkollë për të rinjtë.

Oda dibrane:
Dhe në Filadelfia
Mbledh "Bijtë e shqipes"
E ndërtoi Haki Çollaku
"Qytetar Nderi" i Dibrës".

Oda dibrane:
Në festivale,
Çdo vit bashkë
Me këngë e me valle
Shqipëri e Madhe.

ARTI BASHKON DY DIBRAT

I ndau “kuçedra” Europë
Një shekull vëllain me vëllanë;
Por s’arriti t’ua shuajë dot
Krenarinë që janë dibranë...

Kështu këndon Haxhi Maqellara
Në çdo cep të botës ku shkon
Dhe në “Dibra për dibranët”
Zëri i tij, fort seç kumbon.

Mblidhen çdo vit emigranët
Dy Dibrat arti i bashkon;
Performojnë bukur artistët
Dibra e Madhe, zemra jonë.

“Dibra e Vogël e Dibra e Madhe,
Faqebardhë, o me Nandë Male”
Kështu i Madhi Arif Vladi
I ngre peshë zemrat dibrane.

Me zërin e saj magjik
E madhërishmja Liri Rasha
“Jo, nuk ka si ajo të dytë,”
Thotë Ambasadori Miçe Duka.

“Fluturon shqipja mbi Korab”,
Seç kumbon një zë kushtrimi
Gjith muzikalitet e art
Këndon dhe Dritan Jashari...

LOT SHPIRTI PËR KOSOVËN

Për Kosovën kemi derdhur lot shpirti
Kur Milosheviç martirizoi vëllezëri tanë;
Sot e përjetojmë me lot gëzimi,
Pavarësinë dhe shtetin e saj sovran.

Le të hidhet Aleksandri* përpyet,
S'ka më Kosovë nën Serbi,
Sovranitet i saj është realitet,
Bashkë në BE, Kosovë e Shqipëri.

*Aleksandri = Presidenti i Serbisë Aleksandër Vuçiç

KASTRIOTI N'FESTË"

Si Skënderbe vjen Xhevat Limani
Në vendin e të parëve për ta sjellë
Atje ku gjigandi Defrim Methasani
Pret miqtë e tij në "Kastrioti n'festë".

E ka luajtur kudo në botë
Rolin e kalorësit të krishtërimit
Por askund si këtu në Kastriot
S'e ka ndjerë madhështinë e kryetrimit.

“Nga ishin Kastriotët? Ku Skënderbeu lindi?!”
Për plot pesë shekuj enigmë mbeti,
Në vendorigjinën që vulosi Kristo Frashëri
“Kashtrioti n’festë” mijëra dibranë mblodhi.

Mijëra bijë e bija të kësaj treve lavdiplote
Në radhë për foton, sa një mijë fjalë
Me Skënderbeun e kohëve moderne
Ja rritën madhështinë kësaj feste...

TERMOPILE SHQIPTARE

Tek Qafë e Kolesjanit, në 1912-tën,
Dibër e Lumë, në betejë unikale;
Historia shkroi për të, të vërtetën:
Vaterlo¹ për serbët, Termopile² shqiptare.

“S’e durojmë shjakun ndër gra e fëmijë”,
Tha Emin Cibaku, bir’ i Sohodollit;
Kur pushtuesi la të vrrarë plot 12 mijë
Ra ai në llogore, në mbrojte të vatanit.

Skalitur me germa gjaku, emri i tij
Në rrugën e Kubenit ku rrezaton liria;
Frymëzim për brezat gjer në përjetësi,
Për Emin Cibakun do flasë historia,,,

¹ Fjala “Vaterlo” = humbje përfundimtare

² Fjala Termopile = Sinonim i trimërisë dhe sakrificës

KULLA E LLAN DEVËS

Në lartësitë e maleve,
Fare pranë Runjës,
Ju flet brezave
Kulla e Llan Devës.

Histori qëndrese
Që s'harrohen kurrë
Trimat e kësaj dere
Lartësojnë këtë kullë.

Ajo ka në themele
Gjakun e Ramadanit
Simbol rezistence
Dëshmori i atdheut.

PORTRETI NË BRONX I KLODIAN TANUSHIT

Në kampin e NATO-s në Letoni,
Simbol i miqësisë mes popujve,
Skalitur në një memorial emri i tij,
Biri i Muhurrit, krenari shqiptare.

Nderojnë çdo ditë portretin në bronx,
Nxënësit e shkollës me emrin e Klodit,
Ra heroikisht në misionet paqeruajtëse,³
Për t'u prehur në varrezat e dëshmorëve.

ZERI I NËNTOKËS

Bulqizë, vend i bekuar,
Me histori lavdiplote...
Thesari që fsheh nëntoka jote...
Identiteti i Shqipërisë në botë:
Më e bukura pasaportë....

Ti i dhe floririn ekonomisë shqiptare,
Floririn që ta grabitën në 50 vite...
Të nëntokës që hëngri qindra jetë njerëzore
Që dhe sot, mjerisht ndodhet në lëngatë...

Nga nëntoka jote, gjëmon zë i së vërtetës:
Hej, Ju, që pa mëshirë më zhvasni!
Mendoni që edhe këtu t'i jepni kupim jetës,
Për Bulqizën mos nguroni të investoni...

2. VENDLINDJA

MYZEQEJA E DIBRËS

Muhurri, vendlindja ime
Thonë, është “Myzeqeja” e Dibrës
Jo vetëm për fushën e saj pjellore
Por dhe për të urtët, njerëz të dijes...

Me Drinin që mes përmes i kalon
Dhe mermerin ku gurgullon Murra
Histori trimash që emrin ja lartësojnë
Bashkëkohës të filozofit Dine Hoxha.

VENDLINDJA IME...

Mal në “Nandë Malet” e Dibrës,
Jo vetëm për lartësi,
Muhurri, perlë e natyrës
Me shumë bëma në histori.

Skënderbeu këtu i ka trojet,
Në Gardh, Sinë e Mazreka,
Këtu lindën dhe gjeneralët,
Nikoll e Dhimitër Berisha.

Këtu i kam legjendat dhe këngët
Për besëlidhjen e trimave muhurrakë,
Kur hasmit ia rrëmbyen pushkët
Vatanit me i dalë hak..

Kur n’beteja Dan Leka u printe,
Me e shporrë shkjaun nga votra
Kur n’kuvende Nuz Lala i mbliidhte,
Të keqes me i dalë përpara...

Këtu lindi Dine Hoxha,
Më i miri i të mirëve të Dibrës,

Që ligjëroi n'kuvende e oda,
Gjithnjë projeksion i së mirës.

Këtu ka trojet Gjon Kastrioti,
Këtu ka hedh rrënjë liria.
Muhurri im bukuri nga Zoti,
Mbi të ulur historia.

ATDHEU I TRISHTUAR...

Atdheu im!
Sa shumë dhembje ndjej
Kur ngado shkoj shoh shtëpi të braktisura...
Edhe në Muhurrin tim ndjej trishtim
Kur e kujtoj si ishte, kur unë prej tij ika...

Tokat djerrë i lanë
Dhe morën rrugën e emigrimit pa kthim,
Lanë të trishtuar babë e nënë
Ty i shtrenjti atdhe të lanë në trishtim.

Mallkuar qofshin, atdheu im,
Ata që braktisjen tënde ligjëruan!
Dhe të lanë kështu në mjerim...
Ku janë djemtë e tu, pse kaq larg shkuan?!!

MOLLËT E FSHATIT TIM

Gjer në pranverë, aromë e këndshme,
E mollëve të fshatit tim;
I ruante gjyshja në sepete
Dhe na i nxirrte për sebepe.

Mollë starking edhe rrëneta
Zbukuronin plantacionet,
Ç'kënaqësi kur i vjelje
Dhe me ta mbushje dyqanet.

Por një dorë e mallkuar
I preu për drurë zjarri
Mbeti vendi i shkretuar
Atje s'mbin më as bari....

KOHË E TRISHTË E KOOPERATIVËS

Bukën e misrit të mykur
E ngjyemim veç me shëllirë,
Në punë shkonim që pa zbardhur
Në të famshmen kooperativë.

Edhe pulat na i mbyllën në kotec,
Na e morën dhe dhinë e vetme;
Kështu jeta po bëhej për dreq,
Po a e beson rinia e sotme?!
Jetuam atë realitet të trishtë
Jo pak, por për 45 vjet,
Kur na drejtonin të ligjtë
Që vetëm majmeshin vetë.

Dhe litarin ja e lanë jashtë,
Të ashtuquajturës demokraci;
Që tranzicioni të vijojë gjatë
Në të mjerën Shqipëri....

SHTERRIMI I MURRËS

Kur Murra fryhej
E trofta mbytej
E zinin atë me vanak
Ogur i një vere të begatë.

Po sot vetë Murra mbytur është
Lëngon ky lum i fshatin tim,
Nuk ka më në të as troftë,
Uji i saj s'vjen më me vërshim.

HEC-et atë e gllabëruan.
Si kuçedra krejt ujin ja kanë pirë
Rrjedhën Murrës ja devijuan
Dhe e lanë si shkretëtirë...

MINATORËVE TË MERMERIT

Mes jush unë shpesh vija
Heroizmin tuaj pranë ta ndjeja..
Ashtu si ju skalisni blloqe mermeri
Dhe unë një varg ta skalisja,
Për ju minatorët e Minierës nga Muhurri
Një varg të thjeshtë e plotë dritë të thurja....

3. FAMILJA

NËNA IME, MË E MIRA...

Për këdo, e shtrenjtë është nëna,
Por e imja, më e mira,
Ndonëse ish më e përvuajtura
Ajo qe vetë mirësia.....

FJALËPAK E PUNËSHUMË BABAI IM

Babai im qe i pashkollë
Si autodidakt mësoi të shkruaj e lexojë
Në mexhelise, thoshte ndonjë fjalë,
Më i miri për njerëzit në nevojë...

Mësoi shumë zanate gjatë jetës
Gjithnjë fjalëpak e punëshumë
Kudoherë i qasej së vërtetës,
Sa pak, do doja t'i ngjaja edhe unë.

NË ËNDËRR....

Butësisht ulesh në ëndrrat e mia
ditët e pasfejesës më kujton
Kur po shkatërrohesha nga xhelozia;
Kujdes bir më thoje, ajo të vërbon!

Sërish, tani nëpër ëndrra,
Më sjell në strehën me kujtime
Ca të idhëta e ca të ëmbla
M'í sjell të freskëta nëna ime...

Dua ta puth, ta përqafoj,
Por ëndrra gjumin ma largon
S'mundem nga zemra ta largoj
Nëna, sa shumë më mungon...

PËRJETËSISHT TË DASHURUAR

(Bashkëshortes time, K.B)

Ndërsa ti dremit në gjumin e drekës,
Unë lodroj në sytë e tu të shkruar,
Pres të më japësh puthjen e radhës,
Përjetësisht – Ne të dashuruar.

FRUTI MË I ËMBËL I KËSAJ VJESHTE

Frutin më të ëmbël të kësaj vjeshte,
Po shijoj në ballkonin e shtëpisë time,
Është fruti i dashurisë së përhershme
Që na ëmbëlsoi çdo natë, në këto 42 vite...

SI DRITA E SYRIT

(Dy djemve dhe bashkëshorteve të tyre)

Suzana dhe Nertila,
Të bukura dhe të mira
Krah Bledit e Lindit
Si drita e syrit...

MBESA IME, KEIDA

Për të lartën, mbesa ime Keida,
Zgjodhi dhjetë degë, i fitoi të dhjeta;
Por shkoi te Akademi e Sigurisë
Për t' u bërë sombol i drejtësisë...

VIZITORI I VEÇANTË

Në QSUT kur po kurohesha
Vizitor të veçantë tim nip Henrin pata;
Ma hoqi si me magji dhimbjen...
Kur sa më pa, belbëzoi fjalën "baba"

S'thonë kot, nipi është mjalti i mjaltit,
Edhe 8 muajsh atë e thërret geni:
U rritsh e jetofsh sa mali i Korabit,
Më i bukuri, nipi im Henri...

18.01.2025

e Alesia...
sha,
qimtare...
bëla...

20.01.2025

4. PERSONALITETE NË VARGJE

LEGJENDË NË KUFIRIN E DY KOHËVE

Një shekull jetë të gjeneral Parllakut,
Luftë e përkushtim, model për t' u ndjekur,
Në tribuna, i urtë dhe i mençur;
Për historianët, karakter i lakmuar....

Tharm rrëfimesh për shkrimtarët,
Në tregime, poezi, novela e romane...
Objekt studimi për dietologët
Për sekretin e tavolinës së tij në vite...

Sociologët gjejnë tek Ai
sekretin e mbijetesës në liri e burgje....
Jeta - enciklopedi e tij
Legjendë në kufirin e dy kohëve..

Si muzetë me dritë shkëlqimtare...
Fat për kombin, kjo enciklopedi e gjallë
Ngre lart kalanë e krenarisë kombëtare
Hero i Populli, Nderi i Kombit legjendar...

ME PENË E PUSHKË...

-Haki Stërmillit-

Në faqe romanesh dhimbja i pikonte,
Për botën e vjetër lumë e kish urrejtjen;
Me penë e pushkë luftonte,
Bombë e flamur e kishte veprën...

Atë që në shekuj vajza shqiptare
Ndrynte në shpirtin e saj të dërmue;
E shkriu Hakiu me penën e të paktëve,
Shkrimtari rebel çliroi zemrën e robërue.

Nën flakë pushkësh Haki Stërmilli,
Në Nëntë Malet e Dibrës,
në gjithë Shqipërinë;
Kurrë s'i shterroi frymëzimi,
Në ditarët e tij frynte era e lirisë....

E MADHËRISHMJA MARGARITË

(“Nderit të Kombit” Margarita Xhepa)

Kush tha se vdiq Margarita?!
Jo, jo, për të s’ka ditë vdekje;
Gjallon ajo në teatro e filma,
E madhërishme në skena e evente.

E kujtoj së bashku me Nadiren
Kur recitonte “Bukuroshen çame”
Dhe na e ringjallte Shefkium
Me fjalën e saj që na magjepste.

Kjo divë e skenës dhe ekranit
Jehon sërish te “Jehona Shqiptare”,

Ishte dhe është Presidente e Nderit
Emërndritur n'logon e k'saj shoqate.

Sfidonte moshën si margaritare.
Si Feniksi, fitoi pavdekësinë;
Me bukuri fizike e shpirtërore,
Kombit të vet ja rriti lavdinë.

SHEFKI, SHEFKI...

(Gjeniut të letërsisë shqipe, Shefki Karadaku)

Si Esenini ti erdhe
Të stolisje poezinë shqipe
Me lirikat tuaja persiane.

Që të mbetej e virgjër poezia jote,
I thure vargje diellit çam
dhe kalit që vrapon
Që përjetësisë ti përkisje....

Ndaj dhe diva e ekranit Margaritë,
Poezinë tënde "Shefki, Shefki"

HALIL RAMA

E interpretoi mjeshtërisht
Dhe të quajti poeti gjeni.....

Dhe Dr. Lutfi Turkeshi i mirë
Të quajti “Khajami i ditëve tona”
Sepse romani yt “Puthja e ngrirë”
Është modeli si duhet shkruar proza...

TEODOR LAÇOS

Simbol i politikanit të arsyes
Luajal ndaj vlerave e parimeve
Le pas një trashëgimi të vyer
Si njeri i politikës dhe i letrave...

NË KUJTIM TË KOLIT

(Mikut im Sokol Oldashi)

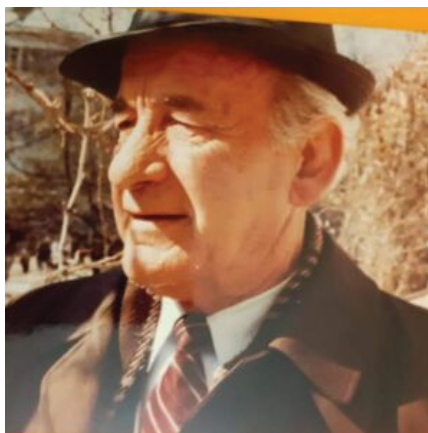
Libri yt “Unë dhe unë”,
Modeli si duhet shkruar poezia
Në të, pranverë dhe këngë
Fanitja në vargje, dhe puthja...

Ti më mësove si shkruhet lajmi
Kur bashkë punonim te “Albania”
Por s’e besoja o Kol vëllai,
Se brenda teje jetonte poezia...

E rrallë mjeshtria jote poetike
Poezi me varg të çliruar tonik;
Si në “Valsin e merimangave”
Shkarkon ngarkesë e shpirtit tënd.

“Unë dhe unë” është pavdekësia
Në “ditën që vdiqe, linde sërish”
Po çel “një syth në degë të thata”
Poezia jote ato i rilind...

Libri yt, i veçantë dhe nga forma
Me intonacion të veçantë muzikor
Siç e ideoi dhe e deshi Kozeta
Përjetësisht ti ndriçon si meteor...

“EZOPI I DIBRËS” HAZIS NDREU

“Mjeshtër të humorit”, e quajti Dritëroi
Hazisi është unik, -tha Moikom Zeqo
Në frymën e Fishtës shkruan Hazisi
Kështu do ta vlerësonte Kolë Jakova..

Me kryet tek Eposi i Kreshnikëve
qëndron Hazizi, -tha Drago Siliqi,
Ai ishte dhe mbeti ndër më të mirëve
Ortek të valles dyshe, si Besim Zekthi.

“Magu” që me prekjen e tij magjike
Ngrinte peshë zemrën e çdo shqiptari
Në festivale publikun e mahniste
Burim frymëzimi, artisti e shkrimtari...

“Ezopi i Dibrës”, Hazis Ndreu
Odën Dibrane na e la testament;
Ai që shpërtheu si Prometeu
Në panteonin e vlerave, ka zënë vend....

NA KËNDOJNË PUSHKËT NËPËR KULLA

Zë i lavdisë shekullore
Zëri yt o Qerim Sula;
Rron ti sa kënga jote
“Na k’këndojnë pushkët
nëpër kulla”

I URTI DHE I MENÇURI SULË DIKA

Një mushkë ngarkuar me flori,
Pas saj një misionar anglez
Sulë Dika, shoqëruesi i tij
Burri që e kishte marrë në besë.

S'mund të pranoj "mall haram"
Kur vendi im rënkon në robëri,
Kështu i tha mendjeholli dibran
Anglezit që desh ta blinte me flori.

Ka mjegull të madhe në anët tona
S'dihet ku të zë e të merr lufta
Këtu ka sy e vesh edhe toka
I tha anglezit Sulë Dika.

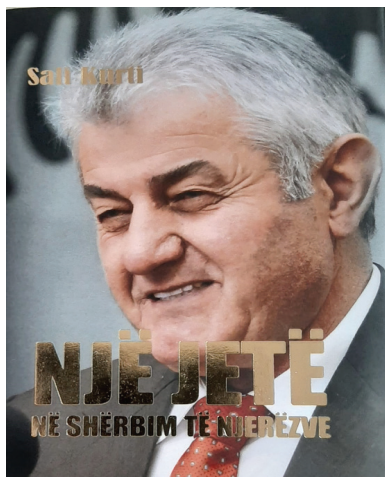
Në mexhelise i zinte fjala
Kur e pyesnin: Ç' thotë politika?!
"Burrin e prishin tre gjana:
Parja e madhe, karrikja e naltë
dhe gratë e bukura!
Përgjigjej i mençuri Sulë Dika...

JO, HAMIT KOÇI ASNJËHERË S'MPOSHTET

Në pesë dekada veprimtari jetësore:
Pjesëmarrës aktiv në luftën çlirimtare,
Drejtues ushtrie e i ekonomisë shqiptare;
Jo, Hamit Koçi asnjëherë nuk mposhtet
Pavarësisht me problemet që përballtet...

Megjithë përvojën e aftësitë profesionale,
Karriera e tij, disa herë me ulje-ngritje;
Stoik qëndroi kur e përjashtuan nga partia,
Krenar me birin e Vajkalit Bulqiza e Dibra,
Për Hamit Koçin, më e shenjtja qe familja.

TË FITOSH TITULLIN NJERI

E tërë qënia e tij
Ka emrin krenari;
Me urtësi e mençuri
Ka fitur titullin NJERI....

“Mjeshtër i Madh” Sali Kurti,
Duararti, mendjendrituri;
E shkroi librin e jetës
Duke ju qasur së vërtetës.

“Ai i fali jetë çdo ëndrrë”,
Shkroi për të Jorgo Papingji...
Në çdo varg të kësaj kënge
Dr. Saliu, humanisti.....

IDHULLIT TIM

Urtësia dhe mençuria dibrane,
Ulur këmbëkryq në memorien tënde;
Për kohën kur nga prangat i shpëtove
Ata që perbindëshi i kohës gjurmonte.

Ti ishe dhe mbete idhulli im,
Për poetët burim frymëzimi;
Emblema Shuaip Methasani
Sot e në kohërat që do vijnë...

SHKËLQEN NDËR AMBASADORËT E PAQES

Emrin e Nderit të Kombit
Ka ansambli që ti drejton;
Ja rrite lavdinë Hazis Ndreut,
Muharrem Gjoka, të thonë.

“Qytetar Nderi” i Qarkut të Dibrës
Dhe me titullin “Mjeshtër i Madh”
Shkëlqen ndër “ambasadorët e Paqes”
Në çdo takim, koncert e festival.

5. MOTIVE POPULLORE

LULE ZOJE MAJË RUNJËS

Lule Zoje
Majë Runjës,
Lulëzon
Në mes furtunës.

Dhe kur lulet
Çel pranvera,
Më e bukura
Lule Zoja...

Lulëzon
Atje majëmali,
Aromë dehëse
E çdo djali...

Lule Zojë
E bardh si bora,
Kush të prek
I dridhet dora.

Lule Zoje
Mbretëreshë e malit,
Si ja vodhe
Zemrën djalit?!...

DILMË MOJ NJËHERË TE KROJI

Zemra se çmë plasi moj thëllëzë e malit
Dilmë moj njëherë tek kroi mes livadhit;
Me aparat në shpinë jam ngjitur në male,
Si të mos ketë vallë këtej minerale?!
Dil njëherë ketej ti moj pëllumbeshë,
I njeh këto shpate, ti ke qenë bareshë...

Pasi të lë punën more gushëpëllumb
Tek kroi mes livadhit do të të dal unë;
Të të tregoj gurët që kam parë n'këto male
Që ti njohësh ti, a janë minerale.
Të pres gushëpëllumb, të pres mos vono,
Në vend të luleve minerale më dhuro...

"Ushtima e maleve", - nëntor 1988.

TË PASKA PËRPIRË ZALLI

Kur më shkon zallit përpjetë
N'shénjë t'Lacit tuj kullot dhentë,
Si s'të zura, ah medet!

Më e mira e këtij fshati
Të paska përpirë zalli
Ndërsa mua më dogji malli.

Të kërkova majë malit
Por ti paske zbritur zallit
Ah, ç'ja dogje shpirtin djalit!...

FLAKËRIMA E SHPIRTIT

Flakërima e shpirtit
Djeg sa qinda zjarre
Në pyllin e gjithësisë ...
Dhe shuan mijëra afshe ...
Dhe rritet prej mirësisë....

HIT' I KËSAJ STINE

“O kce moj çike”, hit i kësaj stine,
Motiv që shpirtin ma zjarrmon
Si zjarri që djeg këtë maratonë kënge
Dhe buzët e mjelmës përvëlon...

“O kce moj çike, ti moj çikë malsie”,
Jehonë e këngës zemrat përtërin
“O se ti luan moj çikë, o për bukurie”.
Ky motiv i moçëm, “pushton” Shqipërinë....

KAFEJA E PASDITES

Kafeja e pasdites “Te Portokallet”,
Shijohet këndshëm, në natyrë të qetë;
Sytë vështrojnë thellë, dora s’ndalet,
Teksa lodrojmë në internet.....

6.MEDITIME

NË POGRADEGIN E PORADECIT

Në Pogradecin e Poradecit e të Kutelit...
Qytetin e liqenit e të luleve mahnitëse;
E pashtershme fantazi e poetit
Tek shëtiti shëtitores bregliqenase....

Rosat dhe mjelmat, sa bukur vallzojnë!
Nën ritmin e valëve të liqenit;
Dhe sytë e të dashuruarve lodrojnë
Si në perlat poetike të Lasgushit...

Ky liqe më kujton vendlindjen time,
Muhurrin me Drinin e Zi mes për mes...
Me Drinin që më lidhin shumë kujtime...
Me lumin që nga liqe i Pogradecit rrjedh...

Këtij qyteti, Zoti ia fali tërë bukuritë...
Dhe dorë e njeriut bëri mrekulli...
Ajër i pastër rigjeneron mushkëritë;
Mos nguro të vish këtu o Njeri!...

DITËLINDJA E 30 - të

Ditëlindjen time të 30-të
E kam të shenjtë
Sepse s' munda ta festoj;
Babai i mikut tim të ngushtë
Atë ditë ndërroi jetë,
Ndërsa te unë çdo gjë ndryshoi...
Nga ditëlindja ime e 30-të
U deshën dhe 41 ditë
Të agonte liria e 8 Dhjetorit '90-të...

JETA, NJË LIBËR I HAPUR

Një libër i hapur është jeta
Që fletët s'i mbarojnë kurrë;
Jo zhgënjimet, por e vërteta,
Për çdonjërin, me e mira kurë...

SIMBOLI I SHQIPONJËS NË LESKOVAC

Në Leskovac, simboli i shqiponjës
Pas golit të Rey Manaj, gol i fitores;
Ia rriti prestigjin kombëtares,
Ngriti peshë kudo Bijtë e Shqipes...

Shqiponjat kuqezi trimfuan
Në duel me ekipin e Serbisë;
Shqiptarët kudo në botë gëzuan
Ja rritën krenarinë Shqipërisë.

Tiranë, 11.10.2025

LIBRI...

Bekuar qoftë kush blen e lexon një libër;
I kujtdo shkrimtari qoftë,
me emër a i "panjohur"..
Në qoftë verë apo dhe dimër,
Diçka nga ai ka për të mësuar....

Sa më larg o njerëz nga rrjetet sociale,
Në doni mendjet t'i ndriçoni,
Për ruajtjen e kujtesës, fenomenale,
E vetmja recetë: lexoni dhe vetëm lexoni....

MARRËZIA.....

Një i marrë hedh gurin në lumë,
100 të mençur nuk e nxjerrin dot;
Në vendin e të marrëve marrëzia s'ka fund;
Shpëtona prej saj o i Madhi ZOT!!!

POLITIKANËT TANË

Tek ne s'kanë më ngjyrë
Të majtë apo të djathtë
Ylberin kapërcyen
Për të qenë të njejtë...

Të shahen me nënë
S'ju bën më përshtypje
Mjafton, në parlament
Të kenë nje karrike...

Jashtë tij janë ortakë
Në ryshfete e orgjira
Ditë e natë gënjejnë
S'ju skuqet fytyra...

ODA DIBRANE

TREGIME

DASHURI TË STUHISHME NË “PLAZHIN E GJENERALIT”

Një pasdite të nxehtë korriku, Maks Telati i telefonoi administratorit të “Plazhit të Gjeneralit” që t’i siguronte akomodimin për një javë. Ishte ndoshta i pari vit që nuk kishte planifikuar që më parë se ku do t’i kalonte pushimet verore. Në këtë “harresë” vërtetë të pakuptimtë ndoshta patën ndikimin e vetë puna e tendosur e tejet voluminoze në gazetë, dhe për më tepër ftesat për dy dasma radhazi në dhjetëditëshin e parë të gushtit. Megjithatë, Maksi mendoi se më në fund po e gjente zgjidhjen edhe për pushimet e kësaj vere.

-Ju kam rezervuar vilën 18. Mund të vini që nesër, iu përgjigj Refiku. Dhe si për ta përligjur këtë akt, shtoi se kjo vilë ishte planifikuar nga Departamenti i Veteranëve.

Bashkë me Ju do të jetë edhe gjeneral Agalliu, vijoi të përgjigjej administratori në celularin e Maks Telatit.

Një vilë në dispozicion, mendoi Maksi, do të ishte e bollshme për t’i kaluar pushimet së bashku me kunatin që sapo kishte ardhur nga Brukseli. Sëpaku, kështu do të mund t’ia shpërblente disi pritjen pompoze që i kishte bërë ai sa herë kishte qenë me shërbim në Bruksel.

Sapo mori lajmin e gëzueshëm i telefonoi Fluturës me mendimin se ajo do ta quante këtë një surprizë të këndshme. Në të vërtetë jo vetëm bashkëshortja, por edhe disa kolegë ia kishin vënë në dukje se kohët e

fundit sikur po mburrej më shumë se ç' duhet para tyre.

-Mos u gëzo para kohe, se mos na ndodh si vitin e kaluar që na dërgove në Shtëpinë e Pushimit të Sindikatave me tualetet të përbashëka, ia ktheu disi e dëshpëruar Flutura.

- Ç'thua moj zemër, ia ktheu me përkëdheli bashëshortes. Më ka thënë edhe gjenerali se janë kushte komode. Do ta kalojmë këndshëm. Keni për ta parë. Besoj se vilën 18 do ta pëlqejë edhe yt vëlla që vjen nga Perëndimi...

Maks Telati s'donte ta besonte as vetë se që ditën e parë të pushimeve do të përballej me një të papritur kaq të pakëndshme. E ashtuquajtura "Vila 18" në "Plazhin e gjeneralit", s'ishte gjë tjetër veçse një dhomë me katër krevate, një tualet dhe një dhomë aneks tharje. Por tashmë s'i mbetej zgjidhje tjetër. Ndërkohë, dy të njohurit e tij, drejtori i një ndërmarrje të madhe të metropolit dhe këshilltari ligjor i Ministrisë të Emergjencave, i lanë shëndenë që ditën e parë plazhit "famos" të gjeneralit!

Si u mashtrova kaq lehtë nga telefonata me administratorin xhanëm, ndërkohë që ai për vete ia ka mbathur për në Jalë me familjen e tij?! Vetëm mos më daltë para syve, u hakërrye Maksi ndër vehte, ndërsa Flutura me dy djemtë si dhe kunati, dashur padashur iu nënshtruan kushteve të këtij plazhi që vetëm namin kishte të madh...

* * *

Kishin kaluar dy ditët e para të plazhit dhe Hajredin Agalliu - gjeneral lejtënant në pension s'po dukej gjëkund ndonëse administratori i kishte thënë se Ai do të pushonte në vilën ngjitur.

Maksi kishte menduar se me gjeneralin do t'i

organizonin sëbashku pushimet me lojra e biseda zbavitëse. Dhe kështu ndodhi, kur edhe gjeneral Agalliu mbrriti këtu, tri ditë pasi kishte filluar sezoni. Fillimisht edhe Ai shfryu mërzitshëm kur u akomodua në të “famshmen” vila 17. Gjenerali që konsiderohej legjendë e dy kohëve, pasi kishte drejtuar luftën e ushtrinë e pasluftës dhe tani Organizatën e Veteranëve nuk e kishte shkuar ndërmend se në moshën 95-vjeçare do t’i duhej të pushonte në një dhomë me krevate dykatësh ushtarësh si në kohërat e zboreve. Gjithsesi, në ballkonin e asaj që e quanin vila 17 po i shtynte ditët i kërrusur thuajse gjithë kohën mbi “Kodin e Da Vinçit”.

Gjithkush nga pushuesit që e shihte ia kishte zili vullnetin dhe zellin për të lexuar, edhe në atë moshë të thyer.

Një pasdite, ndërsa pinin kafe te “Drenica”, në të vetmin bar brenda mjedisit të “Plazhit të gjeneralit”, ngritur me kolona sipër një bunkeri të mbetur aty buzë detit, mbuluar me kallamishte, Maksi që e dinte se kishte shërbyer shumë vite si komandant i Forcave bregdetare, e ngacmoi gjeneral Agalliun duke e prekur në ndjesitë e tij për këtë plazh që dikur ishte vetëm i udhëheqjes.

-Asokohe ishim të izoluar dhe imagjinonim se mund të na sulmonte armiku nga çasti në çast.

Dhe Ai gjenerali, emrin e të cilit mban edhe sot e kësaj dite ky plazh, këtë e kishte pikasur për t’u relaksuar por edhe për të projektuar të ardhmen, për vete dhe eprorët e tij.

-Po për ndonjë gjë tjetër a shërbente ky plazh, e ngacmoi Maksi?

-Vërtet ishim të izoluar, por edhe ne dashuronim në mënyrën tonë, vijoj gjeneral Agalliu, këtë herë me sinqeritetin më të madh. Madje, ndoshta për herë të

parë ai po pohonte orgjirat e ish - udhëheqësve në këtë perlë buzë Adriatikut.

-Vinte këtu fundjavave i pari ynë bashkë me sekretaren e tij, një biondinë e kolme, gjoja për të bërë planet e mbrojtjes nga ndonjë agresion i mundshëm, por për ne ishte fare e qartë se çndodhte brenda vilës së tij... Ndërsa ne inspektonim terrenin përreth, gjenerali shtatmadhor dhe sekretarja luanin aventurat e tyre erotike. Atëhere ishte herezi t'i pohoja këto aventura, por në shoqëritë e sotme ato janë ndodhi të zakonshme....

Maksi, po e ndiqte me kureshtje të jashtëzakonshme këtë rrëfim të gjeneral Agalliut, i cili fliste shtruar me një diskion të qartë e gjuhë letrare, si të ishte në një orë leksioni me ish – studentët e Akademisë. E ngiste bisedën rrjedhshëm, duke rrëfyer jo vetëm orgjirat e nomenklaturës komuniste, por edhe betejat ngadhnjimtare mbi pushtuesin, kohë stërvitjesh e projektimesh për të ardhmen e ushtrisë, por edhe kalvarin që hoqi në burgjet e diktaturës, vetëm e vetëm se nuk i shkoi sipas avazit faraonit.

Ndërsa vështronte detin dallgëshumë sillte në kujtesë dallgët e jetës së tij, por edhe dashuritë e stuhishme në këto mjedise, para se ta arrestonin.

-Ende po i vuajmë pasojat e atij sistemi,- ndërhyri si me takt Maksi, ndërkohë që Flutura me dy djemtë po zhyteshin në det.

Ja, edhe unë e mbaj mend kohën kur ky plazh ka qenë nga më të preferuarit. Por sot, e sheh vetë se si është katandisur.

-Mos më bëj të nxjerr zorrët prej barkut, thotë gjeneral Agalliu i vërejtur në fytyrë. Është e pafalshme që edhe pas tri dekadash pluralizëm këtu të mos ketë as shezlonge e çadra për pushuesit...Ja, vetëm një

gardh me tel me gjemba e ndan këtë të famshim "Plazh të gjeneralit" nga qendrat rezidenciale qeveritare që dallojnë si nata me ditën...

* * *

Valdete Stërralli po i ndiqte me shumë vëmendje rrëfimet e gjeneral Agalliut, në bar-kafe "Drenica".

-Më pëlqen ky emërtim, ashtu si edhe të disa lokaleve në bregdetin e Durrësit të pagëzuara me emra të vendbanimeve kryesore të Kosovës. Teksa pohonte këtë fakt, i qeshnin sytë gjeneralit 95-vjeçar që tashmë drejton Organizatën e Bashkuar të Veteranëve. Ai nuk e fsheh gëzimin tek sheh që në njërën nga fasadat e "Drenicës" qëndron si relike e çmuar edhe sot e kësaj dite mbi një telajo mbishkrimi "Qendra e rekrutimit të luftëtarëve të UÇK-së".

- Këtu e kam bërë edhe unë betimin dhe më pas iu bashkova armatës së UÇK-së, ndërhytn me takt Valdete Stërralli, nga tavolina përbri.

Maks Telati e kunati i tij shprehën habi se si kjo vajzë e kholme me sytë si shqiponjë kishte stopuar ëndrrat e moshës më të bukur duke iu bashkuar luftës për lirinë e Kosovës, por gjeneral Agalliu, që kishte qenë organizator i Lëvizjes për çlirim kombëtar pohon se Valin e kishte pikasur që në ditët e para të organizimit të formacioneve të UÇK-së.

Valdete Stërralli që kishte menduar ta surprizonte pragshekullorin Agalliu me këtë vizitë u shfaq krejt papritur, atë të diel pasdite para vilës 17 të gjeneralit.

-Kam ardhur të bëjmë bashkë gara noti, tha Valdeti, ndërsa iu hodh në qaftë gjeneral Agalliut.

Kur sapo kishin rufitur kafetë, ashtu në grup nxituan drejt detit.

Maks Telati, gati sa s'e përpiu me shikimin e tij të

mprehtë nga sytë e tij të zgurdulluar kur Vali po zhvishte uniformën e UÇK-së për të mbetur thuajse lakuriq me rroba banjo të tejdukshme.

Sapo ajo u zhyt pas gjeneralit në thellësinë e detit, Maksi ndjeu dëshirën t'iu shkonte nga pas, ta veçonte Valin prej gjeneralit dhe ta tërhiqte sa më në thellësi nga ku mund të kacavjerrej pas gjimbajtëses së saj inkandeshente.

Organi i qe fryrë teksa ëndërronte seks mes detit, duke shijuar buzët, kofshët e gjoksin Valit.

Por ajo as që ia vari. Përkundrazi, e zhytur në ujin e kaltër po lëkundej me zhdërvjelltësi mbi valët e detit përbri gjeneralit.

Si në gara noti, ajo i la pothuajse pa mend gjithë pushuesit me joshjen që po i bënte plakut shekullor, atje në thellësinë e detit kaltërosh.

-Më në fund iu gjet ilaçi edhe gjeneralit, -tha buzagaz kunati i Maksit. Ku qe më parë kjo gaztore që na gjalloi këtë mjedis të mërzitshëm?

Në të vërtetë sikur të mos e kishte surprizuar Vali, gjeneral Agalliu po i ngryste ditët e pushimit i mbërthyer mbi 700 faqet e "Kodit të Da Vinçit". Por edhe duke luajtuar shah me kunatin e Maksit, të cilin herë pas here e ngacmonte duke i thënë si me të qeshur se "Ne të Traktatit të Varshavës qemë më të fortë se ju të NATO-s!"

Ujin e detit kishte vite që e kishte braktisur. Pëlqente vetëm shëtitjet bregut të tij mëngjeseve të praruara.

Vali Stërralli që ia kishte zbuluar këtë sekret e shoqëronte të bënin bashkë gjimnastikën e mëngjesit. Ndërsa Maksi po pëlciste nga inati që s'po ia varte luftëtarja e UÇK-së, elegante e tejet joshëse, një siluetë e brishtë si hyjneshë e perëndive, veshur me rroba plazhi

krejt të veçanta nga të plazhisteve tjera.

Identiteti personal tregon aftësinë e individit për të pasur një vetëdije që reziston në kohë, pavarësisht nga eksperiencat,- filozofoi gjeneral Agalliu i ekspozuar ndaj rrezeve të diellit mëngjezor.

Në këtë përballje krejt të veçantë me detin, Vali Stërralli dukej se në shkëlqimin e diellit kishte gjetur pikërisht dritën e syve të saj.

* * *

Të nesërmën, Valdete Stërralli që në mëngjes ishte shtrirë sa gjerë gjatë në shezlong dhe bënte sikur po lexonte librin “Sekreti i sundimit të botës”, kopertinën e të cilit e kishte shtrirë në atë pozicion sa dukej sikur ia bënte me sy Telatit në çadrën fare pranë saj. Vali kishte vendosur ta provokonte, si hakmarrje të tentativës së tij për seks, një ditë më parë.

-Ky libër që ma dhuroi bashkëshorti im, mendova se vërtetë rrëfen sekretet e sundimit të botës për t’i aplikuar këtu në plazhin e gjeneralit, por s’paska asgjë nga ato që kam mendur. Në çdo faqe të tij ndesh xhelozia absurde, intriga, zënka, urrejtje...Taman si në jetën reale.

Për Maksin nuk qe e vështirë ta kuptonte se Vali ishte e lodhur nga martesja dhe se me një përkujdesje rastësore mund ta bënte për vehte. Largimi i papritur i Fluturës me dy djemtë për në Tiranë, pas një telefonate të prindërve të saj, mendoj se qe favor që ai të mund t’i afrohej Vali Stërrallit. Por u zbraps disi kur pa se në të pasmet e saj, ajo kishte bërë tatuazh inicialet e emrit të gjeneral Agalliut. Dukej se ishte çmëndurisht e dashuruar me gjeneralin pragshekullor. Vali ishte shumë impulsive dhe kjo po e çmendte Maksin.

-Femrat duhet t’i bësh të qeshin...Ja për këtë e dua

më shumë gjeneralin, ndërsa ti Maks më dukesh krejt kohën i zymtë. Vali Stërralli s'e dinte që kjo zymtësi e komshiut të përkohshëm këtu në plazhin e gjeneralit, ishte refleksi i ndarjes së tij nga Irena, kolege e tij në gazetë, me të cilën flirtonte prej një viti.

Plumbi me plumb del, kishte menduar Maksi, teksa vështronte trupin e përkorë të Valit dhe mezi po priste t'ia shkopsiste gjimbajtëset për të mbujtur sa më mirë gjinjtë e saj sa një kokërr molle starking. Por kur ndjeu se po i afrohej kësaj bukurie hyjnore që Zoti ia kishte sjellë përpara, sërish iu shfaq mirazhi i mrekullueshëm i Irenës.

Jo, jo, Irenën nuk mund ta tradhtoj. Fluturën po, se ajo tashmë më është bërë si motër! Sa mendime të mbrapshta! Ç'evoluim i mbrapshtë për tradhtinë bashkshortore?! Por unë kështu jam gatuar dhe s'mund të ndreqem tani në mes të moshës, po filozofonte Maksi me vete.

E magjishmja Vali Stërralli qëndroi edhe disa ditë përkrah gjeneralit, që ndonëse moshë e thyer e dashuronte marrëzisht.

Në të vërtetë Ai, pragshekullori shtatlartë me bukuri të rrallë fizike e shpirtërore, s'kish asnjë rrudhë në fytyrë. Ndaj dhe Vali donte medoemos të provonte seks me të. Natën vonë, kur gjenerali kishte lexuar edhe fletën e fundit të "Kodit të Da Vinçit", Vali Stërralli guxoi të futej vjedhurazi në vilën 17. Iu mbështet furishëm gjeneralit në gjoksin e tij leshtor dhe filloj t'i dhurojë puthje pasionante. "Plazhi i gjenerait" përjetoj atë natë vere ndoshta një nga dashuritë më të zjarra....

ZONJA ME TRI SHTETËSI DHE TRI SHTËPI

1.

Artenisa K. as që mund ta imagjinonte se pikërisht për zgjedhja e saj si prezantuese e spektaklit për nder të udhëheqësit do të shndrohej në pikë kthese për të ardhmen e saj.

Nuk i kishte mbushur ende 17 vjeç, por si nxënëse shembullore e recituese e talentuar, dhe veçanërisht për hilet dhe bukurinë e saj magjepëse, që caktuar të prezantonte këtë show me rastin ardhjes të numrit një të partisë në qytetin juglindor të G.

Edhe vetë organizatorëve nuk u kishte shkuar ndër mend se mijëra qytetarët që kishin mbushur sheshin e qytetit, sapo Nisa të shfaqej në skenën e improvizuar, në vend të brohorisnin udhëheqësin, do të shpërthenin në zëra të fuqishëm: Nisa, Nisa, Nisa!!!

Por ja që e bukura triumfon edhe para Zeusit..., ndonëse shoqëruesit e tij dhe kasnecët e Sigurimit do ta shenjonin si incident rastësor këtë sjellje të qytetarëve, që do t'i kushtonte Nisës në të ardhmen. Por ajo, që as mund ta mendonte si incident, vazhdonte të mahniste me elokuencën dhe mënyrën brilante të të moderuarit të këtij show. Ndaj dhe mijëra sy ishin drejtuar tek ajo. Mes tyre, një djalosh flokëbjond e sy jeshil do të fantaksej fare dhe mezi po priste të mbaronte spektakli që t'i prezantohej Artenisës.

Armand H, djali i magjepsur pas Nisës që kishte ardhur nga qyteti i B tek tezja e tij në qytetin e Nisës, nuk nguroi dhe menjëherë pas spektaklit e ndaloi atë për t'i bërë komplimente.

-Nisa, ti sot shkëlqeve me tërë qënien tënde si një perëndeshë e bukurisë. Fytyra jote engjëjlore, sytë bojëqielli, eleganca jote, gjithshka e jotja më ka bërë për vehte. Ndoshata është dashuri me shikim të parë. Por unë jam i marrosur pas teje, i vendosur mos të të lë të më ikësh nga dora!

Nisa që ishte në fillimin e adoloshencës, ndonëse kishte përjetuar edhe ndjesi të tjera dashurore nga komplimente të shumta të bashkëmoshatarëve, shtangu dhe iu drithërua gjithë trupi nga mënyra se si e ndaloi dhe i foli kaq hapur Mandi.

Dy palë sy, dy fytyra të qeshura, dy qënje njerëzore me bukuri të rrallë natyrore e shpirtërore u pleksën krejt rastësisht atë mesditë pranverore dhe krejt natyrshëm avancuan drejt çiftëzimit të tyre.

Mandi deshi ta rrëmbente që në mbrëmjen e asaj dite, por planet iu prishën nga sjellja brutale e Qimit, vëllait të vetëm të Nisës, i cili sapo kishte dëgjuar zëra për sjelljen gjoja të padenjë të motrës iu vërsul me grushta e shkelma pretendentit për kunat. Ndërkohë edhe Nisës ia dha nja dy shuplaka sa e përloti dukshëm.

Por s'ka gjë që t'i ndal dy zemra që dashurohen. Mandi i dërgoi mesazh Nisës me shoqen e saj të ngushtë që të takoheshin nesër herët në mëngjes në të dalë të qytetit. Dhe Nisa që s'kishte vënë gjumë në sy, do të vepronte me guxim dhe kurajo marramendëse, produkt i ndjenjave trullësëse.

Ende pa aguar, ajo u gjend para furgonit që kishte prenotuar Mandi, me të cilin udhëtuan drejt qytetit të

B. Ndonëse qytet naftëtarësh, në apartamentin me dy dhoma të Mandit, ku dy prindërit e tij do t'ju lironin dhomën e tyre të gjumit, çifti i ri do të ndjeheshin si në qiellin e shtatë.

Sapo kishin hyrë në atë dhomë magjike.

- Nisa! – thirri Mandi.

-Mand! – u përgjigj Nisa.

Emrat e tyre, të thënë pothuajse në të njëjtën kohë; tingëlluan pabesueshëm në atë çast vetmitarësh. Ajo u hodh në krahët e tij me frymëmarrjen, që e trondiste gati të tërën. Një natë magjike që Mandi po e përjetonte me mallëngjim në krahët e asaj brishtësie të tejdukshme. I mbështeti me zjarr buzët e veta tek të sajat, si t'i vendoste në një perusti të nxehtë. Ajo u mbështet e lodhur tek ai, pothuajse e ngjitur për trupi, si të tentonte të bashkonte me të organet nën një element të vetëm të botës, ndërsa Mandi ndjeu se si po i gurgullonte sërish gjaku. Nuhaste i dehur aromën e faqeve të saj si të pjeshkës. Kësisoj, zhvirëgjërimi i Nisës do të vinte nëpërmjet një seksi, fillimisht të kujdesshëm nga partneri për të vijuar më pas vrullshëm gjatë gjithë natës.

Ndërsa e jëma e Mandit të nesërëm do t'i gëzohej çarçafit të përgjakur si tabu i virgjërisë së nuses.

2.

Pa kaluar dy javë jetë bashkëshortore, Artenisa vihet në kërkim të një pune.

-Mandi, është e pakuptimtë që të rrij e mbyllur brenda mureve të shtëpisë. Dua të punësohem diku, qoftë edhe shitëse në ndonjë dyqan të këtij qyteti.

-Mirë moj zemër. Tek marketi i lagjes "Naftëtari" kërkojnë shitëse. Shkojmë dhe i kontaktojmë.

Mjaftoi takimi i parë me shefin e zyrës së punësimit

të NTSH, një mesoburrë shtatlartë, kuqulash nga fytyra, por i komunikueshëm, që Nisa të niste punë që të nesërmen. Vetë performanca e saj si dhe komunikimi i çiltër do të ndikonin në shtimin e klientëve të këtij marketi. Madje edhe rrugëve e rrugicave të qytetit dëgjoje njerëz të thonin: Shkojmë te marketi i Nisës! Por pikërisht, kjo do të shkaktonte ndjenjën e xhelozisë tek Mandi.

Nuk thonë kot se xhelozia e ndjek dashurinë si hije..., se xhelozia e vret dashurinë. Xhelozia mund të jetë një reagim afatshkurtër, por mund të ekzistojë edhe për një kohë të gjatë. Kështu ndodhi edhe me Mandin. Djaloshi që vetëm para disa ditësh ishte verbuar nga dashuria për Nisën u shndrrua në përbindësh. Reagimi më monstruoz i tij ndodhi një ditë, kur ndërsa Nisa po lante rrobat në një govatë, (në mungesë të lavatriçes), Mandi iu vërsul si i tërbuar duke ia përplasur kokën në govatë, e duke turfulluar: Je bërë si një lavire!

Xhelozia absurde e Mandit pas joshjes prej Nisës të bashkëqytetarëve te saj, kur ajo punonte si shitëse në një market, edhe pas një viti të lindjes së djalit të tyre po e shkatërronte këtë martesë.

3.

Pas divorcit me Mandin, ndonëse e braktisur nga familja, Artenisa K. detyrohet të kthehet në qytetin e saj të lindjes. Në agoninë e braktisjes dhe të dallgëve ku e përplaste jeta në një moshë kaq të re, ajo mendoi të kontaktonte shoqërinë shkollore.

Një ditë prej ditësh, e ftuar nga Mimoza, shoqja e saj më e ngushtë, u gjend në lokalin ku po organizohej një party. Të ngazëllyer nga një organizim i tillë impenjativ, dhjetra bashkëmoshatarë adoleshentë, thujase u harbuan

pasi kishin konsumuar pije me doza të rënda alkoli.

Ishte koha kur sistemi i vjetër po merrte rrokullimën, madje në grahmat e fundit, dhe rinia, si më e avancuara nuk ngurronte të hidhte edhe ndonjë nga ato parullat e njohura kundra regjimit.

Gjithsesi kasta e vjetër tregohej vigjilente. Kështu, po atë mbrëmje, kryetari i Degës së Punëve të Brendshme të rrethit të G. do të urdhëronte rrëmbimin e Nisës, madje duke e ndarë edhe nga i biri vetëm dy vjeç, për ta detyruar t'i nënshtrohej. Me autoveturën e tij ku të verbonin sinjalet sipër kofkës, pasi e kishin futur forcërisht Nisën në sediljen e pasme, udhëtojnë deri majë Krrabës. Këtu kryetari me emrin Njazi i thotë shoferit të ndalojë dhe ta lejë vetëm për vetëm me Nisën.

- Besoj, e kuptoni, - i tha Nisës, se jeni mes dy zgjedhesh: të bëheni e imja, ose që nesër pa zbardhur drita të pret internimi. Mos harro, se në dosjen tënde është edhe incidenti i ditës së ardhjes së udhëheqësit në qytetin tonë kur joshët gjithë rininë të brohorisnin për ty!!!

E ç'të keqe do të kishte për ty, që të më lejoje të provoja buzët e tua, gjoksin tënd, huret e tua, që pse ta fsheh, janë si të askujt dhe do të bënin për vehte çdo mashkull të pushtetshëm.

E tërbuar nga sjellja prej vandali e këtij kryekomisari harbut, Nisa tenton të hidhet nga makina dhe bërtet me sa fuqi kishte.

Në ato rrethana, kryepolicit s'i mbetet alternativë tjetër veçse të urdhërojë shoferin të dilte nga ku ishte fshehur dhe të kthenin mbrapsht për në qytetin e G.

Si hakmarrje e verbër, pa zbardhur drita, makina burg e Degës së Brendëshme u gjend para pallatit ku banonte Artenisa. Tre policët barkderra urdhëruan

prindërit e saj: I jepni disa rroba se kjo bushtër do të internohet për sjellje të padenja e shthurje të moralit tonë qytetar.

Babai i Nisës që kishte qenë partizan, tashmë ushtarak në lirim me taserën e PP në xhep, shtangu nga kjo e papritur e hidhur.

-Nëse kjo është e vërtetë, ti nuk je më bija ime, iu hakërrye Nisës.

Me Artenisa K. për të përligjur para qytetarëve akuzën absurde të ndikimit në "shthurjen morale të të rinjve", internuan edhe bashkëmoshatarin e saj Sazan N., i cili do të përpiquej t'i ngryste ditët e internimit në fshatin e largët malor të Kodovjatit, duke ushqyer ndjena dashurore ndaj bashkëvuajtëses. Madje edhe pse Nisa ia thoshte hapur se nuk mund ta dashuronte, ai s'hoqi dorë kurrë prej saj. Dhe kishte të drejtë, pasi me bukurinë e saj të rrallë Nisa do të joshte e bënte për vehte çdo mashkull.

Ndonëse në internim, ku rregullorja impononte kontroll e raportim të vazhdueshëm mbi sjelljen e saj nga i plotfuqishmi dhe operativi i sigurimit, kryemjeku i Qendrës Shëndetësore të zonës do të sajonte vizitë enkas për Artenisa K. që të mund ta prekte e t'i ledhatonte fytyrën, gushën, gjinjtë e kofshët, që të gjitha në një formë unike perfekte. Sazan N. sa nuk çmendej kur mendonte se Nisa mund të ishte lidhur me doktorin. E donte çmëndurisht dhe marrëzisht edhe pse Nisa e shpërfillte dhe injoronte hapur dashurinë e tij. Por, ditën që erdhi lajmi i çlirimit nga internimi edhe ai do të ishte fatlumi. Në atë dalldi gëzimi të papërshtatshëm organizuan një festë, gjatë së cilës Nisa, e pavetëdijshe me pija, iu dha e tëra Sazanit.

Në atë jerm të pabesueshëm shikimesh, trupash,

puthjesh ai mundi të vërë re sytë e saj të bukur, të cilët dikur nuk i kishte parë me aq hollësi sa atë ditë; kishin pothuajse bebe të tejdukshme si uji, që mbuloheshin me qepalla të zeza e që bënë kontrast me verdhësinë verbuese të flokëve. I kapi leshrat e saj me dorë, si për të kuptuar sekretin diellor të tyre. Ndjeu në pëllëmbë kërcitjen e tyre të lehtë, përkëdhelëse, që i rrëshqiste si xhelatinë në lëkurën e ashpër, diçka afër kristalit të artë. Ai ishte kristali më magjepsës që i kishte blatuar ndonjëherë njeriu natyrës.

4.

Çlirimi nga internimi erdhi bashkë me agun e pranverës së demokracisë atë janar të acartë të vitit '91. Artenisa K. dhe Sazan N., si dy ish të internuar politik të regjimit monstruoz diktatorial mezi e kishin pritur triumfin mbi diktaturën. Gjithsesi, në kushtet e rënda ekonomike dhe të pamundësisë për jetesë normale u detyruan të emigrojnë në shtetin fqinj. Sapo mbrritën në Athinë Nisa do t'i deklaronte Sazanit: Rrugët tona tashmë janë të ndara, ta kam thënë që në fillimin e njohjes sonë dhe ta kam përsëritur në vijimësi se nuk të dua!

Këtu, Artenisa K. (që ishte prezantuar dhe gjatë gjithë qëndrimit në Greqi do të njëhej me emrin Kristina) do t'i buzëqeshte fati.

Teksa sapo kishte nisur punën në një punishte ëmbëlsirash, do t'i binte në sy doktor Jorgos, i cili ishte kryekontrollor në Drejtorinë e Higjienës dhe Epidemologjisë së Athinës. Nis kështu të marrë tjetër drejtim jeta e zonjës shqiptare që kishte hequr të zinjte e ullit në Shqipëri.

Pas lidhjes dhe nisjes së bashkëjetesës, doktor

Jorgo do t'i mundësonte Nisës vijimin e studimeve dhe diplomimin për estetikë-parukeri.

Teksa i kujtohej një nga thëniet më të mira të Dostojevskit: "Duhet ta duash jetën, më shumë se sa vetë kuptimin e jetës" (të cilën e kishte mësuar përmendësh që në vitin e dytë të gjimnazit) Kristina po mendonte se si mund ta shkëpuste tërësisht doktor Jorgon nga bashkëshortja, me të cilën i kishte thënë se është në proces divorci.

E mendonte këtë edhe në rastet kur Ai e merrte dhe e prezantonte në evente të rëndësishme shtetërore, duke u mburrur para eprorëve me performancën e shkëlqyer të Nisës. Por kjo zemërohej tej mase, kur ndërsa bënin dashuri si adoloshentë, kohë e pakohë gjatë ditës, në apartamenin që i kishte blerë asaj, gjatë natës mbetej e vetme pasi doktori ishte i detyruar të ishte pranë familjes. E provokoi disa herë, madje duke i deklaruar se edhe e kishte tradhtuar, por ndonëse kjo tradhti kishte ndodhur, Ai nuk donte ta besonte. I kujtohej dhe s'donte ta harronte ditën kur bënë seks për herë të parë, kur në atë jerm të pabesueshëm shikimesh, trupash, puthjesh ai mundi të vërë re sytë e saj të bukur, të cilët dikur nuk i kishte parë me aq hollësi sa atë ditë; kishin pothuajse bebe të tejdukshme si uji, që mbuloheshin me qepalla të zeza...Por Nisa, e tejprodhur nga premtimi bosh i divorcit me bashkëshorten, kur u bind se kjo nuk do të ndodhte edhe pas një bashkëjetese 15-vjeçare, nuk nguroi të ndahej nga doktori famoz grek, tashmë që kishte fituar shtetësinë greke, shkollimin e diplomimin dhe një apartament në mes të Athinës, të blerë e dhuruar nga ai.

5.

Shprehja proverbiale “Rastësia, mbret i botës” gjen mishërim të plotë në lidhjen tonë, do t’i deklaronte Artenisa K. doktor Fabricios, një nga pneumologët më në zë të Milanos.

-A nuk qe e rastësishme njohja jonë gjatë vizitës tuaj në Athinë?!

Unë sapo kisha përfunduar lidhjen me doktor Jorgon, kur fati më solli tek Ju.

Dhe vërtetë ashtu kishte ndodhur. Gjatë një konference shkencore në Athinë, me praninë e mjekëve më të mirë të shteteve të Bashkimit Europian, doktor Fabricios i mbetëm sytë te Nisa që ishte në rolin e moderatores.

Në pushimin e parë ndërmjet seancave të konferencës ai do t’i afrohej moderatores për ta komplimentuar për bukurinë fizike në tërë qënien e saj dhe për ta ftuar për një vizitë në Milano.

U ndezën kështu tek Artenisa K. sërish pas dhjetra vitesh shkëndijat e një dashurie me shikim të parë (si në rastin e show-t për nder të udhëheqësit në qytetin G., kur ajo ishte përzgjedhur si moderatore). Vetëm pas disa ditësh ajo do t’i përgjigjej ftesës së dr.Fabricios, duke u gjendur në klinikën e tij të pneumologjisë në Milano.

Dr. Fabricio, pa e zgjatur, do ta niste sërish me komplimentin e radhës: Gjithkush do të ëndërronte të kishte një të dashur të mrekullueshme si Ju Kristina. Aq më shumë unë, që për 15 vjet që kur më vdiq nëna e fëmijëve nuk kam guxuar t’i afrohem e jo më të dashuroj ndonjë grua tjetër. Por ju ma hoqët trurin që në momentin e parë kur nisët moderimin e konferencës së Athinës.

Ndaj dhe ju ftova me gjithë zemër të vinit në Milano. Qoftë e thënë nga Zoti që të jemi bashkë këtej e tutje!.

Për Artenisa K (që edhe dr.Fabricio e konsideronte si Kristina) ky qe rasti më i volitshëm për të krijuar përfundimisht familjen që meritonte, e për të konsumuar ditë e netë të njëpasnjëshme seksi marramendës.

Ndjehej si princeshë përballë bukurisë shpirtërore e njerëzore të dr.Fabricios, i cili me insistimin e tij ka transferuar një pjesë të klinikës në Tiranë, me shërbime kryesisht humanitare. E në këtë kuadër edhe pagëzimin e stadiumit të qytetit të G. me emrin e babait të Artenisës...Kësisoj, Artenisa K. është ndoshta e vetmja me tri shtetësi: shqiptare, greke dhe italiane dhe me tri shtëpi: një në Tiranë, një në Athinë dhe një në Milano.

REBELIMI I QENIT MAVIS

Ndërsa po bëheshim gati për pushimet e këtij sezoni, ime mbesë Ola nuk dukej e gëzuar si herët tjera.

-Ç'të ka ndodhur Ola? Pa tregoi gjyshit, pse je mërzhitur?

-Po ja, ndërsa ne po shkojmë në plazh, Mavis do ta lemë vetëm.

Kushedi çka për të hequr. Kush do ta lajë e ushqejë?!

Ola kish disi të drejtë se që kur ia plotësuam dëshirën duke i blerë qenin leshportokalli me hallkën e bardhë në qafë, të cilin ajo e pagëzoi me emrin Mavis, qe lumturuar pa masë. Përveçse lozte nga dy tre orë në ditë me të në oborrin e vilës sonë dykatëshe nën hijen e pemëve frutore që ngjajnë me një pyll të dendur, e shëtiste Mavis edhe në bulevardin kryesor të qytetit tonë.

E dashuruar marrëzisht me të, donte me patjetër ta merrte me vehte edhe në plazh. Pengesë për këtë u bëra unë, me pretekstin se Mavis do ta lëmë roje të shtëpisë. Në të vërtetë, nuk qe kjo arsyeja, por ngaqë më kujtohej ngjarja e vitit të kaluar me çiftin e të dashuruarve që kishin marrë me vehte në plazh qenin e tyre.

Rasti e solli që ata të ishin çdo ditë një çadër përtej tonës, kur ndërsa shtriheshin në shezlong ngjitur me njëri - tjetrin, Sara gajasej me përkëdheljet e Lesit, kështu e thërrisnin qenin e tyre të racës French Bulldog. Nuk ndodhte kështu kur Dashi, i dashuri i saj sa një zdap

tentonte ta puthte apo t'i fërkonte kofshët. Ndjesitë e saja shfaqeshin kur Lesi e përkëdhelte me gjuhën e tij të gjatë pranë cicave, madje kur ai ia shqyente me dhëmbë recipetat dhe kur poshtë barkut përskuqej penisi i tij, ajo ulërinte sikur po provonte orgazmën më të mirë...

Ndërsa kujtoja orgjira të tilla, nuk doja kurrsesi që ato t'i provonte edhe ime mbesë me qenin e saj Mavis, ndonëse ajo është veçse 5 vjeçe.

Kështu e mbyllëm Mavis brenda avllisë së vilës sonë, por kur u kthyem pas një jave u llahtarisëm me atë që kishte ndodhur.

Mavis, si asnjëherë tjetër kishte shpërndarë nëpër oborr mbetjet e mbledhura në thasë. Madje edhe bahçen e kishte ndotur me to.

Dhe jo vetëm kaq, por edhe këpucët i kishte marrë me dhëmbë nga rafti dhe i kishte shpërndarë gjithë andej. Unë dhe ime shoqe, Lola u skandalizuam nga kjo gjendje, ndërsa Mavis filloi të lehte si i tërbuar.

Vetëm kur pa Olën i qeshën sytë e kaltër dhe filloi të lozte me të si dy fëmijë të vegjël të llastuar.

-Sa mirë ua ke bërë këtyre që s'të morën me vehte në plazh!

Ola po bisedonte kështu me Mavis që ia kishte vënë dy këmbët e para sipër gjoksit.

Si hakmarrje, kur Olën e zuri gjumi, e nxora Mavis jashtë portës së avllisë, me mendimin se do të largohej e mund ta merrte ndonjë tjetër. Por kur u zgjuam në mëngjes u çuditëm kur pamë Mavis hypur mbi kabinën e benzit tonë, duke vigjëlur nga oborri i vilës, sikur të ishte qen kufiri.

I magjepsur nga kjo pamje, ndërmend më erdhi ngjarja e para tri dekadave, në moshën e fëmijërisë sime. Një pjesë të pushimeve verore asokohe i kalonim

duke siguruar drurët e dimrit. Zgjohesha që në katër të mëngjesit dhe i ngjitesha pas mixhës Arif që e ngrysi jetën si druvar, me mushkën e tij të murrme e kopënë e qenve që i shkonin nga pas. Ishin qen të tërbuar, saqë edhe ujku nuk guxonte të përballej me ta.

Por një ditë ndodhi që mua të më "tradhtonte" gjumi e të mos e arrija mixhën Arif. Gjithsesi i hypa pelës sime alle (të kuqe) dhe u nisa për në malin e Runjës, nga ku prisnim drurë ahu. Po bëja gati barrën e druve për ta ngarkuar, kur jo më shumë se tridhjetë metra dëgjova një ofshamë dashurore.

Si fëmijë kureshtarë që isha nuk ngurova t'i afrohesha lëndinës nga vinte jehona e ofshamës. Por ç' të shihja?!

Mixha Arif, që qëllimisht kësaj here më kishte lënë mua në gjumë, kishte marrë me vehte vejushën Dije. Dhe pasi kishin bërë gati ngarkesat e kuajve kishin zgjedhur për të bërë dashuri në atë lëndinë mes aheve gjigandë, nga ku buronte i famshmi Kroi i Zi. Tërfili i egër mbi një pëllëmbë i asaj lëndine ishte tamam si një dyshek "dormeo" mbi të cilin mixha Arif e kishte shtrirë dhe po e pallonte vejushën Dije. Përballë asaj harlisjeje ishin harlisur edhe dy qentë ujkonjë që përpiqeshin të imitonin të zonë, teksa u ishte ngrehur në maksimum organi mashkullor... Dhe ndërsa qentë lëpinin turinjtë e njëri- tjetrit e largavoheshin buzë më buzë, mixha Arif i dehur nga kënaqësia seksuale, pasi e kishte shkarlafitur, aty për aty do t'i sajonte vargjet: *Shtatin si selvi, moj Dije/ Vithet si bucelë/ Faqet tua gurabije/ Cicat si turrielë...*

Për mixhën Arif, ky qe ndoshta akti i fundit dashuror, pasi të nesërmen ndodhi ajo që askush s'mund ta çonte ndërmend.

Dy qentë e tij të mëdhenj sa një gomar shkaktuan një incident të paparë. Kur një nga kinezët e ekspeditës

gjeofizike qëllloi e vrau njërin qen, pikërisht kur e vari për ta rrjepur në çengelin anash çadrës, qeni tjetër që për koincidence quhej edhe ai Mavis, iu vërsul dhe e kafshoi gjithandej kinezin, duke e bërë për spital.

Ky incident “diplomatik” i shkaktoi mixhës Arif pesë vjet burg.

Thonë se qeni është kafsha më besnike. Këtë thënie proverbiale e dëshmon edhe rasti i qenit të mbetur gjallë të mixhës Arif.

Ndërsa ai dergjej në kampet e burgjeve, qeni ujkonjë qëndroi roje besnike e mushkës së tij, derisa ajo ndërroi jetë...

Kështu ngjet edhe me qenin Mavis të Olës...Mëndodh që kur ndjek ndonjë seancë parlamentare në TVSH, kur ndërsa Mavis leh duke iu hakërryer breshkës që i duket se i ka hyrë në pjesë teksa zvarritet barit të oborrit, Ola më thotë se “dashuria” e saj leh më këndshëm se ata dykëmborët në sallën e parlamentit..

KATËR NGJARJE NË “SITËN” E KUJTESËS

Kur i jam afruar kapitullit të fundit e libri po më zvarget nëpër duar, dhe kur më duhet të bëj një sforcim që ta mbyll patjetër në 65-vjetorin e ditëlindjes sime, në kujtesë më vërviten shumë ngjarje e episode të këtyre më se gjashtë dekadave. Por, nëse do të më duhej për një mëtim analizues të përcaktoja katër ngjarjet apo pikat kulmore të jetës sime, ato do duhej të përzgjidheshin me “sitën” e mirë të kujtesës, siç thonë furrtarët.

Dhe ja, teksa e “vras” mendjen, si të tilla veçoj: formimin tim gjuhësor-letrar, formimin kulturor, publicistikën dhe angazhimin në politikë.

Për formimin gjuhësor e letrar...

Nga largësia e viteve, kujtoj fare mirë zellin si nxënës i fillores, kur mësuesi i paharruar i klasës së parë Din Greva, më mësoi abc- në dhe më dhuroi si “peshqesh” kaliografinë perfekte të shkrimit të dorës, të perfeksionuar edhe më tej nën përkujdesjen e mësuesit të klasës së katërt, të të paharruarit Hazis Kurti.

Fillimisht nga mësues Hazizi, dhe në vitet e mëvonshme edhe nga mësuesit e gjuhës e leximit letrar: Gjyzel Hasani, Gëzim Baboçi e Agim Serani në tetëvjeçare, si dhe ata që më inkurajuan e nxitën talentin letrar, mësuesit e letërsisë në të mesmen, Aqif Doku

e Lavdrim Shehu, mbaj mend se si përzgjidheshin hartimet, vjershat e esse-të e mia për t'i recituar para klasës e për t'i afishuar në këndin letrar të shkollës.

Nga këto krijime, Hysni Bruçi, një tjetër mësues i talentuar që falë këtij talenti në vitin 1970 emërohet redaktor letrar i gazetës lokale *"Ushtima e Maleve"*, përzgjodhi dhe botoi në këtë gazetë dy vjershat e mia, që atë vit, kur isha veçse 10 vjeç, botim ky që më lumturoi pa masë dhe nxiti më tej fantazinë time krijuese. (Ndërsa unë, ndoshta si kthim "borxhi", para dy vitesh, vetëm një muaj para se të ikte në botën e përtejme, redaktova dhe botova librin e tij me poezi *"Krojet e këtyre viteve thonë"*

Por ai që ma injektoi dëshirën për të shkruar e lexuar qe mësues Xhepa, (Rexhep Hoxha), njëkohësisht edhe regjisor amator i aktiviteteve të shumta kulturore që zhvillonte shkolla dhe shtëpia e kulturës Muhurr (profilin letrar të të cilit do ta botoja në librin tim me 712 faqe *"Muhurri, histori dhe personalitete"*).

Gjithmonë kam menduar se mënyra më e mirë për të pohuar ose mohuar është qasja ndaj shembujve. Së paku kjo më duket më e fisme sesa vërdallosja nëpër citate apo huazimi i ideve të të tjerëve, që s'është hiç më pak se sa plagjiaturë. Në këtë kontekst, me modesti do të kujtoja ato vite të fëmijërisë sime, kur mësues Xhepa më nxirrte në skenë, jo vetëm për të recituar vargje nga *"Nënë Shqipëri"* të patriarkut të letrave Dritëro Agolli, por edhe për të luajtur në skeçe me të ndjerët Dine Doda e Rifat Kbeji, në shfaqje estrade, jo vetëm në Muhurr por edhe në takimet zonale në Peshkopi, kur përherë fitonim vendin e parë.

Ndërkohë do të veçoja shoqërinë e fisme, pa interes të viteve shkollore me bashkëmoshatarët e mi: Liman Berisha, tre Shefqetët (Mikli, Xhani e Tanushi), Haki,

Xhelal, Hazbie Sinën e Hasie Tanushin, Aqif Miklin, Fiqiri Miklin, Demir Ramën e Femi Ballën, Flutura Kurtin e Meribane Hoxhën, Llan e Zyber Çikun, Liman e Vebi Rinën, Ibrahim Dodën e Marie Balliun, Maliq Lleshin e Basri Zhuzhin, por edhe më të mëdhenjtë në moshë si Avni e Rustem Xhani, Dalip e Selim Mëziu, Mirushe Lala, Vaide Rama e Davë Mëziu.

Veçanërisht mblidheshim bashkë për të konsultuar teoremat e gjeometrisë e ushtrimet e algjebrës, të shpjeguara aq mirë nga mësuesit tanë të matematikë-fizikës: Bashkim Gazidede e Skënder Murrja, Mentor Domozeti, Qemal Dishi, Sami Doda e Sinan Tanushi.

Por në kujtesën tonë kanë mbetur të pashlyera pasdardkat e shumta të viteve '70-'80-të, kur mblidheshim në shtëpitë e Selman Xhanit, Hysni Miklit, Mudë Lalës, Halit e Myrteza Miklit, Medi e Tahir Mëziut (të parët që arritën të blejnë nga një televizor bardhë e zi të asaj kohe "Iliria", "Adriatik" e "Lura"), ku ndiqnim me interes të jashtëzakonshëm filmat serialë "*Oktapodi*", "*Në çdo kimometër*", "*Ne zhelanët*", "*Skllavia Izaura*", "*Herkuli*" etj., e ku në shumë raste na zinte edhe gjumi të shtrirë në qilimat e odave të mëdha të këtyre shtëpive me kryefamiljarë bujarë e zonja shtëpie fisnike.

Më shumë se pesë dekada pas këtyre viteve, kur po iu kthehem kujtimeve e përjetimeve të mia, është, njëra që m'u duk se është më e thekur dhe parashikuese, të cilën kam dëshirë ta sjell në memorie.

Ka qenë fillim qershori i vitit 1974, kur mësuesi i algjebrës dhe gjeometrisë, Sinan Tanushi, për të përmirësuar imazhin dhe për të dalë sa më mirë nga një kontroll i ekipit të Ministrisë së Arsimit në pragun e provimeve të lirimimit të vitit 1974, ndonëse isha në klasën e shtatë, institoi që të futesha një vit para afatit në ato

provime...Dhe sado që përpiqem të jem modest, nuk i shpëtoj dot nostalgjisë së asaj kohe, qoftë edhe kur kujtoj emocionet e dhënies së komandës:

“Pionierë, në luftë për çështjen e Partisë e të Popullit të jeni gati”, tre vjet radhazi, për çdo mëngjes para fillimit të mësimit, pasi kishim bërë gjimnastikën e mëngjesit, kur isha përzgjedhur si i tillë nga ish drejtori brilant i shkollës, dishepull i dijes dhe kulturës kombëtare, Xhemal Berisha, në rolin e komandantit të çetës së pionierëve të shkollës 8-vjeçarë “Nexhat Agolli”.

Sërish, duke zhveshur petkun e modestisë, më duhet të kujtoj orët e lëndës së historisë, kur mësuesi vyrtuozi Xh.Berisha (*njëherësh edhe drejtor shkolle*), pasi e kishte shpjeguar vetë lëndën me atë mënyrën e tij brilante, do të më nxirrte për çdo rast mua që t’ua përsërisja shoqeve e shokëve të klasës.

Përkushtimi ndaj kulturës

Një kurs regjisure pranë Shtëpisë Qëndrore të Krijimtarisë Popullore në Tiranë, në vitet 1979-1980 që ma mundësoi Hysni Bruçi, ish inspektor i kulturës në Komitetin Ekzekutiv të rrethit Dibër, më shërbeu, jo vetëm për t’u njohur e miqësuar me personalitete të artit e kulturës së atyre viteve, si regjisorët e aktorët e mirënjohur Vangjel Myzeqari, Kosta Kamberi e Agim Bajko, por edhe për të mësuar prej tyre mjeshhtërinë e krijimit të një paltrforme regjisoriale për pjesë teatrale apo estrade.

Pa mburrje, këto njohuri do t’i jetësoja në vitin e mëpastajmë si përgjegjës i Shtëpisë së Kulturës Muhurr, ku me grupet artistike të saj, në të cilët qenë angazhuar aktorë e këngëtarë amatorë si: Fadil Doda, Agim, Antike

e Kimete Berisha, Fatmir Kurti, Mejreme Çiku, Farie Sula, Kapllan Rama, Sadik Dida, Xhafer Kaleshi (e ndonjë tjetër, të më falë që s'po ia kujtoj emrin) inskenuam pjesë teatrale e të estradës, konkuruam dhe fituam çmim të parë në takimet zonale në Selishtë e Peshkopit.

Janë vërtet të paharruara interpretimet dinjitoze të Fatmir Kurtit në rolin e fshatarit, që mashtronte kuestorin me shportën e vezëve e të Kapllan Ramës në rolin e kuestorit të mashtruar, tek komedia "Në kuesturën italiane të fshatit", ashtu si dhe interpretimet e tyre në skeçet e paroditë ku stigmatizoheshin fenomenet negative të kohës, si ryshfetet e parazitizmi, nga të cilat gajaseshin qindra spektatorë që mbushnin sallën e shtëpisë së kulturës. Dhe jo vetëm bashkëfshatarët e mi muhurrakë, por edhe jabanxhinjtë, inxhinierët e gjeofizikës së Tiranës, Osman Lika, Mond Shahini e Maks Husi, si dhe mësueset e ardhura këtu nga Tirana, Rajmonda Gorenca e Sanie Valisi, për të cilët shtëpia e kulturës konsiderohej si shtëpi e dytë. Madje ato ishin frekuentuesit e saj më të mirë në mbrëmjet tematiko-dëfrimi që organizonim shpesh, si dhe në kampionatet botërore e europiane të futbollit, që këtu ndiqeshin në mënyrë të organizuar.

Dhe, duke e shtrydhur kujtesën për ngjarje, episode e personazhe, nuk mund të lë jashtë saj instrumentistët virtuoze popullorë Sadik Dida e Nazmi Rama, rapsodët e mirënjohur Fadil Doda e Agim Berisha e veçanërisht ata që i dhanë emër Muhurrit në rang kombëtar, vëllezërit kërcimtarë Gani e Hamit Rama, që shkëlqyen deri në Festivalin Folklorin Kombëtar të Gjirokastrës me grupin e Dibrës.

Brenda shtysës për një vlerësim real e objektiv të ngjarjeve, episodeve e personazheve të asaj kohe, nuk

mund të lë pa përmendur piktorin autodidakt mjaft të talentuar Islam Voka, jo vetëm si skenograf e dizenjator, ndër më të mirët e rrethit të Dibrës, por edhe për drejtimin që i bëri Shtëpisë së kulturës Muhurr në vitet e mëvonshme.

Po ashtu, le të shërbejë ky rrëfim edhe si homazh për të ndjerin Qamil Mëziu, që si i pari teknik i riparimit të radiove e televizorëve, qe bërë mbështetësi kryesor i veprimtarive të shtëpisë së kulturës, me foni të improvizuara prej tij, por që ndikonin dukshëm në cilësinë e tyre.

E ndërsa sjell në memorie ato kohë vërtet të arta të rinisë sime, për një metaforë, më vjen përqasja me lumenjtë, Drini e Murra që përshkojnë fshatin tim dhe ku unë që 5 vjeç mësova notin. Ato mund të rrjedhin në shtratin që e kanë hapur vetë prej shekujsh, por edhe mund të futen në shtratin që ua hap njeriu. Në jetë gjithkush përpiket ta hapë këtë shtrat. Pak a shumë kështu më ka ndodhur edhe mua.

Ndërsa intrigat e kohës më larguan nga funksioni i përgjegjës të shtëpisë së kulturës Muhurr, kur sapo kisha arritur suksesin e duhur, (ndonëse vite më parë, me përkrahjen e insistimin e aktorit e regjisorit të njohur dibran Stefan Roçi, që ishte para meje përgjegjës i Shtëpisë së kulturës Muhurr, kisha kontribuar edhe në ngritjen e funksionimin e vatrave të kulturës në fshatrat Rreth-Kale, Vajmëdhej e Hurdhë Muhurr), me shumë përpjekje, mezi zura vendin e punonjës të socialkulturor në Minierën e Mermerit, falë mbështetjes së ish-drejtorit të saj Hekuran Domi, të cilin sigurisht që nuk e zhgënjeva.

Në ato vite, jeta e të gjithëve ishte më e lehtë dhe kjo nuk është thjesht nostalgji. Duke parë dhe analizuar ngjarjet nga largësia e viteve, më duhet të pranoj se

shkaku ishte mbivlerësimi që kishim për mundësitë tona, por që në të vërtetë ishin mundësi reale. Brenda këtyre mundësive, falë dhuntisë dhe talentit tim, por dhe ndihmës së pakursyer të Drejtorit të Bibliotekës së Peshkopisë Z.Ylvi Shehu dhe Drejtorit të Arkivit të Rrethit Dibër, Z.Luan Kaba, arrita të krijoj një bibliotekë dhe një Zyrë Arkivore model në Minierën e Mermerit, po ashtu edhe vatrën e kulturës, që për atë kohë ishte moderne dhe mbahej si stolia më e bukur e asaj qyteze minatore.

Veprimtaritë këtu do të kulmonin me montazhin muziko-letrar dhe koncertin festiv që organizuam në 20-vjetorin e kësaj miniere.

Ndoshta edhe nga rastësia, pjesëmarrja në ato veprimtari festive e ish Drejtorit të Minierës së Kromit “*Todo Manço*”, të të nderuarit Thanas Deda, i cili i emocionuar pohoi se veprimtari të tilla cilësore nuk zhvilloheshin as në qytetin minator të Bulqizës, “*fjala*” e tij tek organi i emertësës, do të ndikonte që po atë vit unë të shpërgulesha për në këtë qytet, me misionin fisnik të metodistit të punës kulturore në Shtëpinë e Kulturës së ushtarakëve të Divizionit, që përfshinte tre rrethe: Burrelin, Bulqizën dhe Librazhdin.

Nuk jam aq tendencioz sa t’i përflas, sepse di mirëfilli që çdo njeriu t’i jap vendin që meriton në bashkëpunimin dypalësh, por për atë kohë, si të tillë qenë Demir Rusi (shef i Shtëpisë së Kulturës së ushtarakëve) dhe Hajri Mandri (Drejtor i Kinoklubit “*Minatori*” të Bulqizës), bashkëpunim ky që kulmoi me përzgjedhjen dhe inskenimin e dramës “*Bregdrinasit*”, kushtuar Gjeneralit me shajak, Elez Isufi, me autorësinë e Hajri Mandrit, me të cilën u paraqitëm dhe zumë vend të parë në takimin kombëtar të teatrove amatore të ish shtëpive të

ushtarakëve. Në këtë arritje të asaj kohe kanë vendin e tyre aktorët amatorë Naim Muça, Lime Murra, Mirela Peti, etj, si dhe skenografi Azem Teta.

Tridhjet vjet më vonë, ndërsa ishim ftuar nga mësuesja e talentuar e letërsisë Fabjona Shahini (Isaku) në një takim me talentet e reja të shkollave të Bulqizës, bashkë me mikun tim, bashkëudhëtar të këtyre katër dekadave, poetin e dramaturgun Hajri Mandri, u mrekulluam me inskenimin që i kishin bërë *"Bregdrinasit"*, dramës, e cila ruan origjinalitetin prej vitesh. Interpretuesit e vegjël të kësaj shkolle i kishin qëndruar besnik linjës së patriotizmit që ajo përçon tek shikuesit.

Në median e shkruar...

Ndërsa po përveçoja fillesat e mia në publicistikë, në mendje më vjen një sentencë që i përshtatej gjendjes sime të kësaj kohe: *"Mos thuaj kurrë ç'të bëj me këtë lloj jete, por si ta bëj më të bukur këtë lloj jete..."* E që ta arrish këtë duhet ta çmosh çdo ditë të jetës, ajo nuk të vjen dy herë... Kështu ka ndodhur edhe me mua... Ndërsa kisha shkruar e botuar me dhjetëra reportazhe, skica, kronika, poezi e fejtone në gazetën lokale *"Ushtima e Maleve"*, në fillimmajin e vitit 1992, kur Bulqiza sapo ishte shpallur rreth më vete, më shkrepri në mendje që të themeloja gazetën periodike me të njëjtin emër. Dhe pse të mos e bëja?! Përvoja nuk më mungonte, përderisa kryeredaktori i *"Ushtima e Maleve"* Velo Cfarku dhe redaktorët e nderuar Kamber Faruku, Fadil Meha, Abdurrahim Ashiku e i ndjeri Garip Troci, më kishin mbajtur afër për vite të tëra, duke më mësuar deri dhe sekretet e planifikimit të faqeve, redaktimin e

korrekturën e materialeve. *(Asokohe gazetat shtypeshin në shtypshkronja me plumb, dhe jo si në këto modernet e sotme dixhitale, dhe materialet shkruheshin në makina shkrimi e jo me kompjuter, ndërsa për internetin as që mund të imagjinohej).*

Por një shkollë gazetarie më vete për mua ka qenë edhe bashkpunimi i ngushtë me pena të mprehta të gazetarisë shqiptare, si: Qemal Sakajeva, Namik Dokle, Nadire Ceka, Shefki Karadaku, Xhevdet Shehu, Irfan Velçani, Tomor Peza, Demokrat Anasatasi, etj, në harkun kohor të viteve '80-'90, kur botoja artikuj problemorë, por edhe reportazhe e skica letrare në gazetat e revistat e asaj kohe si: "Zëri i Rinisë", "Ylli", "Pionieri", "Bashkimi", "Puna" e "Luftëtari", si edhe më vonë ('92-96) si korespondent i Radio "Tirana" për rrethin e Bulqizës, i atashuar nga kolegu e miku i ngushtë, ikona e gazetarisë sportive Defrim Methasani, që më kishte njohur me gazetaren e redaktoren e spikatur Zamira Koleci, e cila më mbështeste e më jepte gjithë hapësirën e nevojshme në këtë Radio, mjaft të ndjekur në atë kohë.

Kështu natyra ime optimiste i vinte në gjumë rreziqet e pritshme.... Dhe nuk thonë kot se "fillimi i mbarë është gjysma e punës". Sapo e hodha si ide në rrethet intelektuale e krijuese të Bulqizës të sapo shpallur rreth me vete (deri atëherë në juridiksionin e Dibrës), piktori Azem Teta bëri logon "BULQIZA" që u pëlqye nga i ashtuquajturi kolegji i gazetës. Pastaj nisëm me vrull punën, bashkë me Sakip Camin, Hajri Mandrin e Meleq Beqirin dhe me mbështetjen e kryetarit të këshillit të rrethit Bulqizë, Bashkim Lami e të deputetit të zonës Safet Zhulali, ish-Ministër i Mbrojtjes që bëri dhe përshëndetjen e radhës, të cilën e botuam në vendin e editorialit. Më 5 maj 1992 nxorëm numrin e parë që u mirëprit nga publiku. Me rubrika të larmishme:

ekonomi & sociale, traditë & kulturë & letërsi & art, etj, botuam 56 numra në mënyrë periodike për çdo muaj, deri në fund të '96-tës, për ta rihapur sërish pas 19 vitesh (2015 e në vazhdim), tashmë si ide e projekt i Shoqatës "Bulqiza" në Tiranë, me mbështetjen e z.Edmond Isaku si Drejtor i saj, njëherësh themelues dhe Drejtor i Tv "Bulqiza" e të Bukurosh Koçit, ndër sipërmarrësit më të suksesshëm në rang vendi. Gazeta vazhdon të botohet online në website: www.gazetabulqiza.com dhe ka hyrë me dinjitet në tregun mediatik shqiptar.

Dhe ndërkohë që përgatisja dhe botoja gazetën mujore "Bulqiza", gjatë viteve 1992-1996 punova si shef i Administratës së Këshillit të Rrethit, në kabinetin e ish-kryetarit Bashkim Lami, i cili e drejtoi këtë rreth në një situatë tejet të vështirë të problematikave të shumta, varfërisë e papunësisë, të trashëguara nga e kaluara dhe të krijuara edhe në atë fillim tranzicioni të tejzgjatur...

.....Gjithë sekreti i jetës së jetuar, pa e përfillur vuajtjen, besoj se është aftësia që, për asnjë çast të mos biesh pre e mendimeve të zymta, pesimiste.... Kur sa po mbyllej viti i mbrapshtë '97, *(kujtojmë rebelimin që shkaktoi tumori i piramidave, që kishte lëshuar metastazat pothuajse në çdo familje)* unë, pasi kisha lënë te "VEFA" 250 mijë lekët nga shitja e apartamentit tim në qytetin e Bulqizës, familjarisht jetoja në një banesë tejet të papërshtatshme, afër Breglumbit të Tiranës. *(Me kalimin e viteve atë banesë e shëndrrova në vilë dykatëshe, të hipotekuar sipas ligjit)*, miku im Bejdo Malo kishte nisur botimin e gazetës së përditshme "BULEVARD". Më ftoi edhe mua në stafin e saj si gazetar e redaktor i politikës. Punuam bashkë me gazetarët e njohur Agim Deva, Xhuli Boja, Ilir Bushi, Xhevair Osmani e ndonjë tjetër duke nxjerrë në treg një gazetë që për nga shitja dukej si më e preferuara.

Por nuk e pati jetën të gjatë, pasi e gllabëroi e famshmja “ALBANIA” e Ylli Rakipit. E ndërsa gjithë kolegët e mi u atashuan menjëherë në stafin e saj, unë ngurova, duke qëndruar muaj të tërë në pritje, derisa ma mbushi mendjen I ndjeri Sokol Olldashi, ish-zv/kryeredaktor i saj.

Pa ia mohuar të drejtën vetvetes që nga largësia e viteve të ripohoj apo të qortoj atë që kam thënë e bërë në kohën që po analizoj, në mbyllje të këtij libri, mendova se është një shenjë e mirë singeriteti, nëse do sjell diçka të veçantë nga ato që kam shkruar e botuar në shtypin e kohës. E pikërisht në këtë këndvështrim, po sjell si të veçantë vitin 1998 që do të mbahet mend si viti i Kushtetutës.

Sinjënga gazetarët aktivë të atij viti, nga kryeredaktori i gazetës të madhe “ALBANIA”, z.Lutfi Dervishi m’u besua të pasqyroj me objektivitet gjithë opinionet për Projekt Kushtetutën. Me bindje mund të them se atëherë më shkrep një yll fati. Qe fat për mua të njihja nga afër e të intervistoja personalitete të spikatura të jurisprudencës shqiptare, si konstitucionalistin Rustem Gjata e juristët e mirënjohur Kudret Çela, Spartak Ngjela, Ardian Nuni, Qazim Gjonaj, Avni Shehu, Kreshnik Spahiu etj, *(intervista këto, që po t’i mbledh e rishkruaj mund të botoj me to një libër të veçantë, duke bërë edhe opionencën time, tashmë si jurist e avokat, dhe duke e ballafaquar me problematikën që sollën amendimet e vitit 2008, 2016, 2021 e 2025), të cilët në faqet e gazetës, thuajse çdo ditë ishin opionentë të Projektit të Kushtetutës. Dhe, ndonëse opinionet e opionencat e tyre qenë nga më të ndryshmet, unë gjithnjë kam menduar se vendit gjithësesi i duhej një kushtetutë moderne, e standardeve të larta demokratike. Kjo edhe për faktin se kishte dhe nga ata që na pandehnin ne në*

gjendjen e Zululandit, siç thoshte Konica, që mendonin e shfaqeshin hapur në publik, se mjafton që Kushtetuta të plotësojë disa parametra të njohur që ne ta marrim e ta shijojmë si sime të furrës.

Tani, nga distanca e kohës, edhe në pozicionin e juristit e të avokatit, mund të them se Kushtetuta e '98-ës ka pasur përgjithësisht një rol pozitiv, sado që nevoja për rishikim, për disa amendamente është bërë çdo ditë e më e dukshme, e për këtë jam krenar që dhashë kontributin tim gjatë gjithë atij viti me artikujt e intervistat e botuara në "Albania".

KUR SHKROVA DHE BOTOVA NË "BOTA SOT" EDITORIALIN "Sot flet historia: Bush apo Algor"?!"

Dy vjet më vonë, tashmë reporter i politikës në të përditshmen "Rilindja Demokratike", e them me bindje se më shkrepri sërish një yll fati. Pikërisht, pasditen e 28 Tetorit 2000, kur sapo kisha festuar me familjen 40-vjetorin e ditëlindjes, me ftesë të Federatës Panshqiptare "VATRA" të Amerikës, që ma kishte mundësuar kolegu im Beqir Sina, u nisa për të asistuar si vëzhgues në zgjedhjet presidenciale Bush-Algor të atij viti. Dy javë nga më të paharruarat e jetës sime, kur pata rastin të takoja ish Kryetarin e kësaj Federate, Agim Karagozi, një patriot i madh e intelektual erudit, si dhe personalitetete tjera të diaporës shqiptare në Nju Jork, Jonuz Ndreun, apo dhe mërgimtarët e rinj, Mal Berisha me shokë, që sapo kishin formuar një degë të PD- së në SHBA. Përvojën e atyre dy javëve e kurorëzova me editorialin (me bashkëautor Beqir Sinën) me titull: "Sot flet historia: Bush apo Algor", që u botua ditën e

zgjedhjeve presidenciale të SHBA më 7 Nëntor 2000, në të përditshmen "Bota Sot", e cila vetëm në Nju Jork botohej në tirazhin 18 mijë kopje (botohej dhe vazhdon të botohet edhe në Zyrih, Zvicër e në Prishtinë).

Më vonë, për 13 vjet punova si reporter i politikës e si redaktor i rretheve dhe i sektorit të arsim-kulturës në gazetën e përditshme "Rilindja Demokratike", ku bashkëpunimi me kryeredaktorët Astrit Patozi e Bledi Kasmi si dhe me kolegët gazetarë të njohur: Sami Neza, Shemsi Peposhi, Artur Kopani, Zef Lleshi, Mujë Buçpapaj, Ramiz Gjini, Migen Demirxhi e Brikena Kamenica, Ndreke Gjini, Rexhep Polisi, Drita Çokaj, Dorina Azo e Kreshnik Mersinllari, ishte vërtet një përvojë e vyer në publicistikën time.

Pas më shumë se 12 viteve që jam larguar nga kjo gazetë, kur po u kthehem kujtimeve e përjetimeve të mia, është një, të cilin kam dëshirë ta sjell në vëmendje. Është gjysma e parë e vitit 2001, kur bashkë me gazetaren Mimoza Picari intervistonim Ridvan Boden, si ish-kandidat i PD-së për kryeministër, tre herë në javë në TV Shijak. Megjithë alternativat bindëse të Bodes, që unë të nesërmen e intervistës në TV Shijak i zbardhja e i botoja në "RD", kam patur bindjen se në atë kohë manipulimesh zgjedhore (*kur u shpik edhe i famshmi DUSHK i Lushnjës*), PD në opozitë nuk mund t'i fitonte ato zgjedhje e kështu edhe z.Bode nuk do të bëhej kryeministër.

Po në fushën e gazetarisë, krahas botimit të opinioneve, reportazheve e dossierëve në gazetën e përditshme "Panorama", "Gazeta Shqiptare", "Koha jonë", "Telegraf", "Dita", "Standard" e në të përjavshmen kulturor letrare "Nacional" (të thelemuar e drejtuar me kompetencë e profesionalizëm nga miku im Mujë Buçpapaj), një përvojë më vete është drejtimi

si kryeredaktor prej 20 vitesh, i gazetës periodike "VETERANI", botim i Organizatës së Bashkuar të Veteranëve të LANÇ e pasardhësve të tyre, në të cilën kam përcjell për opinionin publik fakte e ngjarje të dëshmuara nga personalitete të spikatura, si gjeneral Rrahman Parllaku-Hero i Popullit dhe Nderi i Kombit, Liri Belishova, Edip Ohri, Myfit Guxholli, Skënder Malindi, etj. Madje kjo gazetë më ka shërbyer si lëndë kryesore për librat e mi: *"Një legjendë në kufirin e dy kohëve"* (me bashkëautor Sakip Camin), *"Testamenti i atdhedashurisë"*, *"Memoria historike e kombit"* e *"Në panteonin e vlerave"*.

Si më "rrëmbeu" politika?!

Të gjithë jemi robër të kohës që jetojmë. Thyerjen e parë të besimit se jeta do të ecte në normalitetin e zakonshëm dhe se pakënaqësia e pesimizmi do të vinte duke u zbehur, e pata në gushtin e vitit 1991. Shtëpia e Kulturës e Ushtarakëve Bulqizë ku punoja si metodist kulture, u mbyll (nga reformat e saponisura të sistemit të ri pluralist) e mua m'u desh të rikthehesha në fshatin tim të lindjes, Muhurr, pa asnjë shpresë për të ardhmen. Por siç thotë një shprehje e urtë *"e keqja dhe e mira, të vijnë kur nuk i pret!"*. Pikërisht në një prej atyre ditëve të trishta, më telefonon nga Bulqiza miku im i ngushtë Hajri Mandri dhe më thotë: "Kthehu urgjent se të kemi emëruar sekretar të komitetit ekzekutiv pluralist të qytetit!" U shashtisa nga kjo e papritur e këndshme... .I deleguar" nga Tirana kishte ardhur Maqo Lakrori, i cili kishte miratuar edhe emrin tim për këtë pozicion të ri, si përfaqësues i PSD-së. Kjo ishte së pari befasi për mua. Nuk jam aq tendencioz sa t'i përflas miqtë, sepse di mirëfilli që çdo njeri ka të drejtë të ndryshojë bashkë

me kohën, por singerisht nuk e prisja këtë të mirë nga z.Mandri, i cili ende pa u krijuar PSD në Bulqizë, më kishte propozuar mua si përfaqësues të saj në Komitetin Ekzekutiv të këtij qyteti, ndërsa vetë ishte emëruar Sekretar i Komitetit Ekzekutiv të Rajonit Bulqizë. Kështu, dashur pa dashur, miku im i mençur e i vyer H.Mandri, si pinjoll i një familje të madhe dibrane, në atë zheg përvëlues (jo vetëm të motit por edhe të politikës) më tërhoqi sërish në Bulqizë, duke më imponuar që bashkë me dr.Skënder Bucin, ing.Afrim Çengën, ing. Hashim Devën e Destan Prençin të krijonim degën e Partisë Socialdemokrate për Bulqizën. Nga afër njihja vetëm njërin prej udhëheqësve të qendrës së kësaj partie, Lisen Bashkurtin, me të cilin më kishte takuar miku jonë i përbashkët Baftjar Rusi, në kohën që ishte Sekretar i Komitetit të Rinisë të rrethit Dibër.

Nga kjo hyrje spontane në Partinë Socialdemokrate, dy vite më vonë, do të gjendesha me eksponentë të njohur të kësaj partie, të kryesuar nga politikanët e njohur Teodor Laço, Arian Starova e Shaqir Rexhvelaj, të cilët drejtuan grupin e shkëputur nga PSD, që mbështeti Projektkushtetutën e 94-ës, për të krijuar një vit më vonë (1995) Bashkimin Socialdemokrat. Nga ajo kohë, Laço do të më evidentonte, nga një takim intelektualësh të qytetit të Bulqizës, për të më tërhequr në Tiranë, fillimisht në pozicionin e shefit të organizimit të BSD (*parti kjo që në 2002 ndryshoi emrin në BLD-Bashkimi Liberal Demokrat, duke arritur deri dhe krijimin e një grupi parlamentar*) dhe më vonë anëtar kryesie e deri nënkryetar i kësaj partie, funksion që e mbajta deri në janar 2015, kur fitova statusin e nëpunësit civil në Bashkinë e Tiranës.

Ndonëse është e vështirë t'i ndaj përjetimet e mia politike nga ato letrare, po kuturis ta bëj këtë, sepse e

di që çdo njeri i letrave, kur hyn në politikë, ka mall për atë kohë kur nuk ishte i dyzuar dhe i kushtëzuar për të bjerrur dëshirat nëpër ravgime të largëta. Për të qenë besnik i jetës që bëj, adresimet e mia në ditar, që do t'i quaja më intime, po i sjell në kursiv....

Laço, një personalitet i letrave dhe i politikës më besoi “arsenalin e tij krijues” në këto fusha për afro dhjetë vjet (1995-2005), duke qenë i pari lexues i tyre, e duke ia kompjuterizuar, jo vetëm fjalimet por edhe tregimet, romanet e dramat e tij të shkruara në këtë hark kohor (si: *“Valsi i hënës”*, *“Mjegull”*, *“Gropas ‘67”*, *“Bashkëjetesë me kohën”* etj). Kjo kohë shërbeu vërtet si një shkollë për formimin tim si letrar e publicist (për të shkruar e botuar 30 libra me monografi, esse, kritika letrare, tregime e poezi), por edhe për afirmimin në politikë, ashtu si edhe bashkëpunimi i mëvonshëm intensiv me politikanin, diplomatin e politologun e shquar Arian Starova e me personalitetin e kulturës e të politikës shqiptare Shaqir Rexhvelaj.

E ndërsa kuturis në këtë “livadh” të stërmadh të politikës, ku politikanët aktualë të të dyja krahëve kanë humbur dukshëm besimin e qytetarëve për shkak të lidhjeve të dyshimta me krimin e korrupsionin galopant, gjithnjë e më shumë më tërheq Muhurri, fshati im i lindjes, tashmë me vila dy e tri katëshe, me fasada të suvatuara e të lyera me ngjyra të ndryshme. Shtëpia e fëmijërisë më tërheq me një forcë magnetike të pamenduar kurrë.... Zemra më rreh për vendlindjen time, ku tani bashkëfshatarët po vjelin frutat e mollëve, dardhave e kumbullave, që u kanë shërbyer për vite të tëra derisa i futën ne prodhim.

ATDHEU FILLON TEK FAMILJA

Kur sapo kam përfunduar së lexuari romanin e bashkëfshatarit tim Naim Berisha “*Zëri i malit të Shën Mërisë*”, e gjej me vend ta perifrazoj prozatorin e mirënjohur, pikërisht aty ku... “atij, befas iu kujtua një thënie e njohur: *Atdheu fillon te familja!*”.

Në faqet e para të këtij romani kur enigma për fatin e dy të rinjve të dashuruar, sa vjen e shtohet, as që mund ta mendosh atdhedashurinë si linjë tërësore të këtij produkti krijues të shokut tim të fëmijërisë, njëherësh dhe nip i babait tim.

Por duke iu përbajtur sentencës së moçme sa vetë shoqëria njërëzore “*Atdheu fillon nga familja*”, pasi shtron pyetjen retorike “Po ku është familja ime”, N. Berisha e shtjellon atë sipas filozofisë së tij, të një intelektualit mendjendritur, i cili në mërgim është bërë më produktiv.

Dhe ndërsa Naimi e gjen qetësinë shpirtërore teksa i falet Malit të Shën Mërisë, ndërmend më vjen madhështia e këtij mali në prehërin e një mali tjetër edhe më të lartë të vendlindjes time, Runjës hijerëndë e kreshnike.

Pikërisht Muhurri, vendlindja ime e shtrenjtë, që shtrihet në të dyja anët e Drinit, vetëm 10 km poshtë qytetit të Peshkopisë, Korabin dhe Runjës ka për lindje dhe perëndim të diellit të gjithësisë.

Vendlindja! Gjëja më e shtrenjtë! Vendi ku u lindëm e u rritëm, ku morëm mësimet e fëmijërisë, ku jetuam gëzimet dhe hidhërimet tona. Aty u formuam, hodhëm hapat e parë

dhe nisëm rrugën e jetës...

Vendlindja është kjo tokë, këta gurë e drurë që në çdo moment na kujtojnë origjinën e familjes.

Lavdia e të parëve është dritë për pasardhësit! Është thirrja e kohës për të njohur vendlindjen dhe kushtrimi i të parëve për të dashur atdheun.

Po kush është familja ime??

Gjithkush do dëshironte ta niste që në gjenezë përgjigjen e kësaj pyetje, ndërsa mua më mjafton t'i përmbahem familjes time biologjike.

Gjyshja, Hane Rama (Kaziu), është një memorie e udhërrëfyes për mua, dy vëllezërit, Selmanin e Selimin, dhe sidomos për motrën, Bajden. Nga ajo trashëguam virtytin më të shtrenjtë njerëzor, pastërtinë fizike dhe shpirtërore. Se në të vërtetë, nuk ia gjeje shoqen në tërë krahinë tonë të Muhurrit, Luznisë e Katër Grykëve, si pastërtore e rrallë. I ndrisnin xhupa e pushterka si dhe këmisha e bardhë si bora, edhe kur gatuante petën me hithra, edhe kur thurte për ne triko e çorape me spikë... edhe kur na merrte për dore për tek dajë Ibrahim (Kaziu) në Arap të Poshtëm, ku kalonim shumë këndshëm pushimet dimërore dhe një pjesë të pushimeve të verës.

Edhe babai ynë, Hidri i ngjante të ëmës, pra gjyshe Hanes, të paktën për nga dashuria njerëzore, besnikëria e ndershmëria, veti këto që i demostroi me devotshmëri gjatë gjithë jetës së tij. I ruajti këto si veti të karakterit të tij, dhe nuk i shfrytëzoi për lavde e poste, ndonëse gjatë viteve të Luftës Nacionalçlirimtare shpëtoi nga një atentat Dylbere Bylykbashin, kur ai ishte me shërbim në Tiranë. As kartën e saj dhe as atë të Haxhi Lleshit, që ia kish shkruar pasi e kishte shoqëruar për në Hurdhë Muhurr

në një situatë të vështirë, dhe e kishte porositur që ta përdorte në vitet e mëvonshme të pushtetit, babai nuk i nxorri kurrë....Na rriti me vështirësi të shumta, duke punuar me orë të zgjatura, si rojtar pylli në Kamëz (në vitet e para të pas çlirimit), në Ndërmarrjen Tregtare si teknik i pijeve alkoolike, në ish fermën e Zdojanit e në ish kooperativën bujqësore të Muhurrit.

U rropat vetë, që ne fëmijët e tij ta kishim të hapur rrugën e dritës dhe diturisë.

Ndërsa nëna ime, Mide Rama (Hoxha), mbesa e klerikëve të shquar të Reçit, Sheh Ymeri e Sheh Velija, si dhe motra e imamit të shquar të Zall Dardhës, Selman Hoxha, e mendjendriturit Nuredin Hoxha dhe e Riza, Zenel e Haxhi Hoxhës (po nga Zall Dardha), do të qe modeli ynë në punë dhe në jetë... Një shtëpiake e denjë për një familje tradicionale si e jona, që asnjëherë nuk u gjunjëzua, as nga reumatizma që e shoqëroi thujasë gjithë jetën e saj dhe as nga hallet e shumta.

Në harmoni të plotë me babë Hidrin ajo bëri gjithçka që ne fëmijët e tyre të shkolloheshim e të bëheshim të denjë për veten, familjen e shoqërinë.

Vlerat e familjes tonë kanë qenë gjithnjë ato që na kanë mbajtur të qëndrojmë në këmbë me krenari e dinjitet. Ky ka qenë sekreti i qëndresës sonë në përballimin e vështirësive që s'na i kurseu fati dhe kështu ka për të qenë në jetë të jetëve.

Familja është vlerë e shenjtë, e paprekshme! Dhe këtë shenjtëri e rriti ndjeshëm më i madhi i fëmijëve të familjes tonë, Selmani. Ai është ndër të parët intelektualë të zonës së Muhurrit që mbaroi arsimin e lartë ushtarak. Falë dhuntive të tij, i zellshëm për të mësuar, korrekt në shoqëri e në familje, Selmani u bë nderi dhe krenaria e familjes tonë. Njohës i mirë i historisë dhe bartës

i modestisë intelektuale që karakterizon të diturit, zotërues i thellë i fushës jo vetëm nga librat, por edhe nga rrugëtimi i një kariere të gjatë, nisur si fëmijë i një familje të varfër nga Veriu në derën e shkollës së mesme ushtarake “Skënderbej” për të vazhduar e mbaruar më pas studimet në Shkollën e Lartë të Marinës në Vlorë, Selmani, që nga rinia e tij e deri sa mbylli sytë përgjithmonë, do të shquhej për kontributin e tij maksimal në dobi të familjes. Dhe jo vetëm kaq, por duke e konsideruar familjen si embrionin e çdo shoqërie dhe të çdo qytetërimi, ai ishte shembull dhe burim frymëzimi edhe për motrën, Bajden, vëllain Selimin (që edhe sot ruan me nder e krenari traditën e familjes tonë në Muhurr, vendlindjen tonë të shtrenjtë) dhe për mua më të voglin. Si rrallë kush, vëllai ynë i madh Selmani, vuri “veton” për shkollimin e motrës, Bajdes, duke e dërguar në Shkollën e Mesme Mjekësore “Jani Minga” të Vlorës, duke ia paguar vetë paratë e “gjysmës së bursës”, dhe duke ndikuar po vetë ai në punësimin e saj në Maternitetin e Durrësit, ku “hallë Bajdja”, siç e thërrasin të gjithë, punoi me devotshmëri e përkushtim në shërbim të qytetarëve durrsakë, për katër dekada, deri sa doli në pension.

Të njëjtën përkujdesje tregoi vëllai ynë i madh Selmani edhe për mua e Selimin, duke ndarë për çdo muaj pjesë nga rroga e tij, që të na mundësonte ecuri të mbarë në mësim.

Familja është shoqëria në miniaturë. Familja fillon me fëmijët. Familja është mjedisi i parë, ku njeriu duhet të mësohet të krijojë mirësi. Kështu ka ndodhur edhe me mua e bashkëshorten time, Kimete Rama (Berisha). Për katër dekada jetë intensive bashkëshortore ia dolëm të sfidojmë vështirësi të shumta, sa në Muhurr, në Bulqizë

dhe Tiranë për të krijuar një familje solide, me dy djemtë tanë, Bledarin e Arlindin, nusen e Bledit, Zanën, dy mbesat e bukura si dy yje, Keida dhe Alesia dhe me bashkëshorten e Arlindit, Nertila (Ceka), një vajzë e shkëlqyer, bijë e një familjeje të nderuar nga zona e Funarit, fshati Mollagjesh, Elbasan, e diplomuar në të gjitha nivelet për drejtësi, e përkushtuar për familjen dhe punën, që solli në jetë dhuratën më të çmuar për ne, Henrin që po hedh shtat dita-ditës e na gëzon pa masë me belbëzimin e fjalëve të para..

Dhe padyshim, në ndërtimim dhe konsolidimin e familjes time, bashkëshortja, Kimetja ka luajtur rol parësor. Në këtë rrugëtim të gjatë prej më shumë se katër dekada, ajo ka mbajtur në konsideratë kërkesat e kohës duke konfirmuar marrëdhëniet e saj ndaj vlerave shpirtërore të njeriut. Si e tillë ajo nderohet e respektohet edhe nga shoqe e shokë të ish kolektivave të saj të punës në Bulqizë e Tiranë, ku ka sendërtuar vlerat shpirtërore, duke qenë gjithnjë, ashtu si dhe në familje afër ngadhnjimit të së mirës ndaj të keqes, dritës ndaj errësirës, të vërtetës ndaj të pavërtetës.

Si përfundim, kjo përvojë familjare dëshmon para së gjithash paprekshmërinë e familjes si garanci për sigurinë e shoqërisë së madhe njerëzore.

Çdo doktrinë sociale, që përpiqet të rrënojë familjen është e papranueshme dhe përveç kësaj, e pazbatueshme. Të formosh, rritësh dhe konsolidosh një familje vërtet të shëndetshme, ky është suksesi i sukseseve.

Familja është baza e një shoqërie. Atdheu fillon tek familja. Pa familje të shëndoshë nuk ka atdhe. Nuk mjafton ta duash atdheun me deklarata dhe fjalime. Atdheun e mbajnë familjet e shëndosha shqiptare kudo që janë, në Muhurr, në Dibër, në gjithë Shqipërinë dhe

në botë, edhe pse janë larg....

Dhe ndërsa kuturis kësisoj, sërish mendja më fluturon tej rrëzë Rrunjës e matanë saj në Pllajë, kur në fëmijërinë time, bashkë me shokët e shoqet mblidhnin lule zoje... atje te Kroi i Zi e në gryka të thella malesh, në thepisjet e të cilave dukej se gremiseshin fatthënat për t'u copëtuar e thërmuar nëpër thepa gurësh ose për t'u prehur qetësisht përfund malit... Atje ku ngjyrat feksnin ose mugeshin, me të gjitha ngjyrimet e ylberit.

Shpjegimi im për lumturinë e njeriut më shtyn drejt supersticionit, drejt Zotit... Nuk i sjell dot nëpër mendje gjithë të mirat që kam bërë në jetë, sa njerëzve ua kam ndryshuar rrjedhën e fatit pas ndërhyrjeve këmbëngulëse për një të drejtë punësimi a studimi në master e doktoraturë, për një vizë në Amerikë, Gjermani e Greqi, për t'i botuar një artikull një veterani, sa herë kam dhënë borxh dhe kur e kanë harruar të ma kthejnë nuk ua kam kujtuar, sa herë e kam ndezur harenë nëpër festa familjare.

Tani që po i kujtoj, po mëtoj t'i lë të shkruara. Kjo mund të tingëllojë si mburrje, si autolëvdatë. Ndoshta mund të gjykohet kështu edhe prej unit tim të dytë, që më qorton. Ngasja për t'i kujtuar ka një origjinë tjetër: dëshira për të shpjeguar lumturinë. Dhe atëhere më vjen në mendje "Behari i vogël i një Forsajti" i Gollsuorthit, paçka se si ogur s'më pëlqen...

ODA DIBRANE

VLERËSIME NGA PERSONALITË
TË LETRAVE

PËR KRIJIMTARINË E HALIL RAMËS

Akademiku i mirënjohur **Shaban Sinani**, në parathënien e librit “Muhurri, histori dhe personalitete” ndër të tjera shkruan se “Libri i Halil Ramës është zgjidhja më komode. Sepse është një enciklopedi e gjithë zonës, prej hershmërisë antike deri në kohët moderne, me bëmat dhe gjëmat e saj, pa kriterë përjashtuese, duke filluar prej përshkrimit gjeofizik deri tek ai etnografik e historik; mbështetur në kujtesën e shkruar dhe atë gojore”.

Prof.dr. Eshref Ymeri: Qëllimi kryesor i analizave të Halil Ramës është vlerësimi i argumentuar i veprave letrare dhe përqëndrimi i vëmendjes së lexuesit në kuptimin dhe vlerën e tyre. Analiza e strukturës dhe e përmbajtjes së veprave është njëri nga parimet themelore të punës së tij hulumtuese, të konkretizuar në trajtimin e hollësishëm të përmbajtjes dhe të ideve të tyre. Ai e përqëndron vëmendjen te elementet e kompozicionit, te zhvillimi i subjektit, te karakteri i heronjve, te stili i rrëfimitarisë dhe te aspekte të tjera, të cilat ushtrojnë ndikim mbi mbresat e përgjithshme të veprave...”

Prof. Dr. Fatmir Terziu – shkrimtar dhe publicist i njohur, botues i portalit Fjala e lirë dhe i revistës Albanian Post (Londër) shkruan se «Halil Rama është jashtëzakonisht pozitiv me penën e tij. Duke u ndalur veçanërisht në librin e H.Ramës *‘Ekzaminimi i diktaturës*

në vepra letrare, Terziu e vlerëson atë një trajtesë të domosdoshme për lexuesit e një materie didakte të munguar për njohjen letrare dhe më gjerë, sikurse ndodh të jetë në fokus për disa autorë dhe për disa libra të rëndësishëm të kohëve të fundit”.

Shkrimtari i mirënjohur **Preç Zogaj**, në analizën e librit të këtij autori “Magjia e Fjalës”, ndër të tjera shkruan se: “Nëse do të përfytyronim një ‘Urdhër për mbrojtjen dhe promovimin e kulturës si pasuri e shoqërisë dhe njerëzimit, Halil Rama është aty në shërbim të librit në gjuhën shqipe. I mirënjohur si gazetar dhe eseist, Halili është prej atyre që e kanë librin një ushqim të përditshëm shpirtëror e mendor; një lexues i paepur, siç do thoshte Borhes, i cili, duke folur për veten e tij, e çmonte të qenit lexues si një meritë më të madhe se të qenit krijues”.

Dr.Mujë Buçpapaj vlerëson se: “Halil Rama është një nga gazetarët përfaqësues të publicistikës së re të pas vitit 1990 dhe përfaqëson në mënyrë unikale rritjen e kësaj gazetarie, përshtatjen e saj me standardet e gazetarisë europiane, siç janë ndershmëria, paanshmëria, përdorimi i dy burimeve si dhe ruajtja e kodeve. Me botimin e 30 librave H.Rama ka krijuar edhe profilin e një shkrimtari, të një poeti e prozatori të suksesshëm, pasi jo vetëm përshkruan ngjarje dhe ndërton personazhe, por edhe i sjell ato tek lexuesi me një stil të rrjedhshëm, fjalor të pasur dhe figuracion të gjetur, çfarë i jep atij dimensionet e një shkrimtari të suksesshëm....”.

Prof. Asoc. Dr. Zaho GOLEMI: “Krijimtaria është pema më e begatë e jetës së shkrimtarit Halil Rama. Seria e botimeve sa vjen e plotësohet dhe bëhet tepër e larmishme në të 30 librat e tij, që janë mbushur me ngjarje, personazhe dhe mesazhe; jetë artistikisht që të

lënë mbresa”.

Ndërsa **Margarita Xhepa** - “**Nderi i Kombit**”, në promovimin e librit të tij “*Rilindja e emrave*” është shprehur se: “Halil Rama është ndër shkrimtarët dhe publicistët e veçantë që ka bërë dhe bën aq shumë për promovimin e vlerave tona më të mira kombëtare, letrare e artistike”.

Po ashtu, publicisti dhe shkrimtari Shefqet Meko, në vlerësimin e krijimtarisë së këtij autori, ndër të tjera nënvizon faktin se “Halil Rama shkruan thjesht, pa bujë dhe bërtitje, me gjuhë të thjeshtë, të kuptueshme qartë dhe rrejdshëm. Ai e përdor fuqinë shprehëse të shqipes si ‘antikorp’ gjuhësor ndaj çdo huazimi të huaj, që ka çibanuizuar lemeritshëm shtypin, rrjetet sociale, median dhe ekranet shqiptare”.

Krijimtaria e Halil Ramës është vlerësuar edhe nga, nga **Prof.Bujar Kapexhiu** - Nderi i Kombit, si dhe nga shkrimtarët *Shpendi Topollaj, Andon Andoni, Fejzulla Gjabri, Naim Berisha, Namik Selmani, dr.Selman Mëziu* etj.

Në librat e H.Ramës zënë vend kritika të mirëfillta letrare, si ajo për monografinë “*Kur mbretëron karakteri – Ronald Regan*” të autores Peggy Noonan, për të vijuar me ato për vëllimin me tregime “*Thikat pa gjak*” dhe triptikun “*Gjaku i dallëndyshes*”(Tre romane në një libër) të Zija Çelës, novelën “*Bija e re e nënës së vjetër*” të Preç Zogajt; romanet “*Dëmtuar gjatë rrugës*” të Besnik Mustafajt, “*Një shaka e vogël me vdekjen*” dhe “*Dimri i librave*” të Bashkim Hoxhës, “*Covid 1984*”, “*Dhjetë gramë nder*” dhe “*Vallëzim me hënë*” të Namik Dokles; “*Saga përtej Atlantikut*” dhe “*Viza amerikane*” të Shefqet Mekos, “*Anja*” dhe “*Brenga e prokurorit*” të Ahmet Prencit, “*Zëri i malit të Shën Mërisë*” dhe “*Të jetosh në paqe*” të Naim Berishës; “*Djali që urrente femrat*” të Meri Mezinit;

"Martesa e dytë" dhe *"Doktoresha"* të Flamur Buçpapaj; për vllimet me poezi *"Një e tretë, dashuria"* të poetit Preç Zogaj; *"Krojet e këtyre viseve thonë"* të Hysni Bruçit, *"Toka"* të Naim Berishës, *"Orët e shtëpisë"* të Alban Bales, *"Gjurmë në fjalë"* të Avni Ndreut; *"Vargonjtë e fatit"*, *"Ej ti grua"* dhe *"Orët e përhitura"* të Barie Çupit; *"Ura e fjalës"*, *"Mos ik të lutem"*, *"Anja"* dhe *"Mos perëndo o dielli im"* të Demir Rusit; e të tjerë. Galeria e profileve letrare vjen si një lloj Wikipedia me informacione pothuajse shteruese për jetën dhe veprën e shkrimtarëve Teodor Laço e Shefki Karadaku, të artistit të mirënjohur dibran, Hazis Ndreu; të ambasadorit Shaban Murati, arkeologut dhe etnografit Dilaver Kurti; shkrimtarit e studiuesit Hajri Mandri, dhe bardit Naim Plaku.

Një kategori tjetër shkrimesh kanë në fokus libra monografikë dhe studimorë për historinë dhe etnokulturën e arealit dibran e më gjerë. Ato kthejnë vëmendjen e merituar nga një kategori hulumtuesish të përkushtuar, siç janë Fatmir Terziu me *"Toponimia e Gollobordës: Diskursi i dygjuhësisë dhe derivati i origjinës"*, Besnik Këbej me *"Origjina dibrane e Skënderbeut"*, Naim Berisha me *"Berishët e Muhurrit"*, Faik Bruçi me *"Fisi Bruçi i Lukanit të Dibrës"*, Haki Përnezha dhe Ruzhdi Bitri me *"Toponimia e Çidhnës"*, e tjerë.

Mjeshtri i Madh Halil Rama është qëmtues i hollë i ngjarjeve e fenomeneve shoqërore dhe politike, personazhet e këtij autori, asnjëherë nuk kanë qenë rastësor dhe të çfarëdoshëm, por janë të përzgjedhur dhe me vlera e kontribute në fushat e tyre.

30 librat e tij: monografi, reportazhe, tregime, poezi e kritikë letrare; që të gjitha të mirërealizuara dhe me vlera ideo-artistike, kanë përcjellë te lexuesi i shumë vlera të padiskutueshme letrare, historike e shoqërore.

Në 30 librat, si dhe në 11 dokumentarë televizivë të realizuar prej tij (si skenarist, regjisor e asistent regjisor) ai sjell artistikisht ngjarje e personazhe që të lënë mbresa, por dhe jehonën e vendlindjes së tij të bukur dhe të dashur, si shembëlltyrë e jehonës që vjen nga e shkuara tek e sotmja dhe na zgjon të gjithëve e na thërret, për më shumë humanizëm, dashuri e dinjitet. Një tufë me poezi e tregime nga Halil Rama,

Mjeshtër i Madh në publicistikë, por jo vetëm...

Nga Sakip Cami
Poet, publicist,
studiues

“Në 65-vjetorin e ditëlindjes time, një tufë me poezi e tregime dedikuar familjes, miqve e shokëve të shumtë në hapësirën mbarëshqiptare në botë”. Ky është dedikimi i poetit dhe shkrimtarit Halil Rama në faqen e parë të librit të tij të 30-të “ODA DIBRANE”.

Sot miku im i kahershëm i letrave dhe i familjes Halil Rama është 65 vjeç dhe ky libër më hodhi në vitet e hershme të krijimtarisë sime dhe të Halilit.

Ishte vetëm 20 vjeç kur fitoi çmimin e parë në poezi në një konkurs letrar të Rrethit Dibër organizuar nga Dega e Lidhjes së Shkrimtarëve dhe Artistëve me kryetar Artistin e Merituar Hazis Ndreu. Këtë e vërteton edhe një poezi e autorit Rama botuar në gazetën “Ushtima e Maleve” në vitin 1988, që autori pasi e ka gjetur në arkivin e tij e ka futur në këtë libër. “Tek kroi mes livadhit

do të të dal unë; /Të të tregoj gurët që kam parë n'këto male"
 ("Ushtima e Maleve", - nëntor 1988.)

Por ndërkohë ishte përfshirë në publicistikë me reportazhe, përshkrime, portrete e kronika në shumë gazeta të vendit.

Kush ka punuar në shtypin e përditshëm e di mirë ngarkesën e gazetës së përditëshme. Ishte kjo ndoshta arsyeja që Halili bëri një shkëputje të gjatë në kohë nga dashuria e tij e vjetër, poezia.

Dimensioni njerëzor, dashuria për familjen, prindërit, bashkëshorten, fëmijët mbesat dhe nipin zënë vend kryesor në këtë libër.

Ja si shkruan për nënën e tij që i mungon shumë:
*"Për këdo, e shtrenjtë është nëna/ Por e imja, më e mira, /
 Ndonëse ish më e përvojajtura/ Ajo që vetë mirësia.....", /*

Por unë do të veçoja poezinë kushtuar bashkëshortes që i ka të gjitha brenda saj: *"Ndërsa ti dremit në gjumin e drekës, /Unë lodroj në sytë e tu të shkruar, /Pres të më japësh puthjen e radhës, /Përjetësisht – Ne të dashuruar."*

Në poezitë kushtuar miqve të tij shkrimtarë e intelektualë bie në sy poezia kushtuar Artistes së Popullit Margarita Xhepa dhe ato për shkrimtarët Shefki Karadaku, Teodor Laço e Hazis Ndreu.

Për Nderin e Kombit Hazis Ndreu, atë që na nxiti dhe inkurajoi në rrugën e letërsisë dhe publicistikës autori shkruan: *"Ezopi i Dibrës", Hazis Ndreu/ Odën Dibrane na e la testament /Ai që shpërtheu si Prometeu /Në panteonin e vlerave, ka zënë vend..."*

Për të paharruarin Sokol Olldashi, politikan dhe publicist i shquar, bashkëpunëtorë të gazeta "Albania" shkruan: *"Ti më mësove si shkruhet lajmi/ Kur bashkë punonim të "Albania"/ Por s'e besoja o Kol vëllai, /Se brenda teje jetonte poezia..."*

Tek cikli “Motive popullore” do të veçnin poezinë “Lule Zoje majë Runjës”: *“Lule Zoje/ E bardh si bora/ Kush të prek/ I dridhet dora/ Lule Zoje/ Mbretëreshë e malit/ Si ja vodhe zemrën djalit...”*.

Kredoja e poetit del te poezia “Të rënëve”: *“Në zemrat tona njëmijë herë jeni rritur, /Ju o pishtarë të lirisë /S’do harroheni në njëmijë breza, /Vepra juaj në pedestal është ngritur.”*

Në poezitë kushtuar vendlindjes në krye të vendit qëndron ajo për origjinën e Kastriotëve. Kujtojmë se autori e ka origjinën nga këto troje.

“Këtu ka trojet Gjon Kastrioti, /Këtu ka hedhur rrënjë liria./ Muhurri im bukuri nga Zoti, /Mbi të ulur historia.”

Poezinë filozofike dhe historike: “I urti dhe i mencuri Sulë Dika” do ta kishte dëshirë ta kishte çdo poet në arsenalin e tij:

“Një mushkë ngarkuar me flori,/Pas saj një misionar anglez/ Sulë Dika, shoqëruesi i tij /Burri që e kishte marrë në besë./ S’mund të pranoj “mall haram” /Kur vendi im rënkoi në robëri, /Kështu i tha mendjeholli dibran/ Anglezit që desh ta blinte me flori. /Ka mjegull të madhe në anët tona /S’dihet ku të zë e të merr lufta /Këtu ka sy e vesh edhe toka/ I tha anglezit Sulë Dika” Dhe për ta plotësuar mencurinë e këtij plaku të urtë dibran autori vazhdon: “Në mexhelise i zinte fjala/ Kur e pyesnin: Ç’thotë politika?! /“Burrin e prishin tre gjana: /Parja e madhe, karrikja e naltë dhe gratë e bukura! /Përgjigjej i mencuri Sulë Dika.”

Edhe në pesë tregimet e kapitullit të dytë të këtij libri, secili më mbresëlënës se tjetri të bien në sy gjetjet dhe subjektet në dy kohë.. Veçanërisht dy tregimet e para: “Dashuri të stuhishme në plazhin e gjeneralit” dhe “Zonja me tri shtetësi e tri shtëpi” sjellin tek lexuesi mesazhe origjinalë dhe bashkëkohore.

HALIL RAMA

Por tregime të tjera ka në sirtarin e tij të punës dhe të mendjes autori Halil Rama dhe atëhere do t'i analizojmë më në thellësi ato.

HALIL RAMA - ZBRITJE NË TERRENIN E FJALËS MAGJIKE, SIÇ ËSHTË POEZIA

Nga EMMY KROSI -
Shkrimtare & Analiste e
letërsisë

Rama është si Drini,
që nuk shteron kurrë.
Ai është vital. Duke iu
qasur lexuesit, me lëminë
e poezisë, dhe prozës, një
pamje tjetër e jetëshkrimit
të tij...

Përsëri publicisti dhe gazetari dibran, Halili Rama, pas suksesit të librit me publistikë/reportazhe/eseistik *"Të fitosh titullin njeri"*, me penën e tij të pashtershme si Drini, vjen me një libër tjetër. Kësaj radhe me poezi dhe prozë, me titullin domethënës; **"Oda dibrane"**, një gjetje sa origjinale por dhe një shenjim i Unit të tij si krijues individualist. Libri është i ndarë në dy pjesë:

- pjesa I (poezi), që ndahet në (gjashtë 6 nëncikle), duke filluar nga:

1. FRYMËZIME NGA HISTORIA

Poezitë: *"Te kulla e Gjonit", "Vendlindja e Skënderbeut", "Rizgjime meteorësh", "Oda dibrane", "Kastrioti n'festë", "Zëri i nëntokës"* etj., janë frymëzime me temë nga historia. Vargjet: *"Ta dini se gjysh i Zotit Skënderbé/S'kish gjë tjerër në zotërim/Veç dy katundeve/Gardh e Sinë...."*, nga poezia: *"Vendlindja e Skënderbeut"*, i qasen historisë si rrëfyesja herë më e drejtë, herë më e gabuar, për/mbi identitetin tonë.

2. VENDLINDJA

Në poezitë për/mbi vendlindjen, gjen fjalët si: Dibra /Muhurri /malet /vendlindja /historia /Sina/ Drini/kuvendi/liria/oda/Skënderbeu/atdheu/fshati/mollë/, ku përmes krahasimeve na sjell bukurinë e natyrës së Muhurrit dhe tokës së saj prodhuese. Me vargjet: *«Mal në <Nandë Malet> e Dibrës,/Jo vetëm për lartësi,/Muhurri, perlë e natyrës/Me shumë bëma në histori»*, nga poezia: *"Vendlindja ime"*, autori bën një "autopsi" antropologjike të njeriut të vendlindjes.

Poezitë: *"Mollët e fshatit tim", "Shterrimi i Murrës", "Atdheu i trishtuar", "Vendlindja ime", "Myzeqeja e Dibrës"*, na japin jo vetëm kujtimet e fëmijërisë, por dhe "fatin" e fshatit sot, të braktisur ashtu si i gjithë atdheut i tij. Pra, vendlindja dhe atdheu janë një, në "kupën e dëshpërimit" poetik, të trishtimit dhe braktisjes. I njëjtë si fati i gjithë pjesës tjetër të Shqipërisë post/demokratike.

3. FAMILJA

Nuk mund të mos mungonte në vargjet e tij, ashtu si të çdo krijimtari letrar, ata, që nëse nuk na kuptojnë shpeshherë, janë "prapa kuintave" dhe na mbështesin

në heshtje, sepse çmendurinë e një poeti/eje nuk e kuptojnë. Por, familja dhe prindërit janë aty. Për ne! Për të na motivuar. Për të na "kritikuar". Për, të na thënë dhe "stop", kur delli ynë letrar klithmon aq fort dhe furishëm nëpër ëndërrat tona të kahershme rinore. Vargjet: «*Për këdo, e shtrenjtë është nëna,/Por e imja, më e mira,/Ndonëse ish më e përvojajtura/Ajo që vetë mirësia.....*», te "Nëna ime, më e mira", e para dhe e fundit nëna. E përhershme. E paharrueshme. E dhembshura. E pakrahasueshme dashuri amësores dhe atërore me asnjë dhe asgjë. Poezitë, "*Fjalëpak e punëshumë e babai im*", "*Përjetësisht të dashuruar*", "*Si drita e syrit*", "*Mbesa ime Keida*", janë poezi që baftojnë si gjethimi në pranverë, nga lëngu i pemës së familjes. Nëna/babai/djemtë/nuset/nipat/mbesat/bashkëshortja, poezi me dedikime, por «yshtja» e mbesës e shëron autorin, përmes vargjeve: «*Erdhi të vizitojë babën edhe Alesia.../Në dhomën ku kurohesha/si dritë shkëlqimtare.../E bukura, ime mbesë e ëmbëla.../Zemrën mal ma bëre...*» nga poezia: "*E bukura, e ëmbla Alesia...*" (20.01.2025), me datën e shkrimit, a nuk është mjaltësuar poezia??!

4. PERSONALITETE NË VARGJE

Vargjet: «*Në faqe romanesh dhimbja i pikonte,/Për botën e vjetër lumë e kish urrejtjen;/Me penë e pushkë luftonte,/Bombë e flamur e kishte veprën...*», në poezinë: "*Me penë e pushkë*" (Haki Stërmilli), me emërtimin [Personalitete në vargje]. Si përkushtim, për/ndaj njerëzve të kulturës/penës/pushkës/historisë, ka «skalitur» portretet e njerëzve me kontribute të vyera atdhetare dhe kombëtare të zonës e më gjerë; si Rrahman Parllaku, Haki Stërmilli, Shefki Karadaku, Margarita Xhepa, Teodor Laço, Sokol

Olldashi, Hazis Ndreu, Hamit Koçi, Shuaip Methasani, Sali Kurti, Muharrem Gjoka etj. Autori u ka dhënë zëshmeri këtyre “personazheve”, dhe në shkrimet e reportazhet e shumta kulturore, social- shoqërore.

5. MOTIVE POPULLORE

Burimi i frymëzimit nga vendlindja, ku gëlojnë motivet popullore që nga kroi /gjethi /mali /bilbili/ thëllëza/livadhi/baresha/lulezoja/ mali/djali/zalli/ dhentë ku kryesimboli është kroi dhe vajza bareshë, ia shtojnë akoma më shumë bukurinë folklorit të zonës, jo vetëm të Muhurit por të gjithë Dibrës. Në këtë cikël, kryepoezia “Dilmë moj njëherë tek kroji”, ka një një nënshtrësë apo subtrat të poezisë rutiske (jetës së fshatit) dhe asaj baritore, duke sendërtuar elementet e folkut popullor. Vargjet: «*Flakërima e shpirtit/Djeg sa qinda zjarre/Në pyllin e gjithësisë .../Dhe shuan mijëra afshe .../Dhe rritet prej mirësisë....*», nga poezia “*Flakërima e shpirtit*”, janë vargje të thjeshta, të ngjizura përmes reticencës, që e lë lexuesin ta plotësojë vetë mendimin.... Por, duket se një frymëzim naimjan e “vesh” pesëvargëshin me rimë ab/ab, por dhe me një tingëllimë të ngrohtë shpirtërore, që përrok gjithë frymëzimin.

6. MEDITIME

Në këtë pjesë, autori sjell copëra nga realiteti socio-shqëror, por dhe atë politik. Meditimet janë pjesë e bashkohësisë me autorin, ashtu siç vijnë të qeta, pa ndonjë “lojë gjuhe” të vështirë, përmes vargjeve: «*Bekuar qoftë kush blen e lexon një libër;/I kujtdo shkrimtari qoftë,/me emër a i «panjohur»..*/Në qoftë verë apo dhe dimër,/Diçka nga ai ka për të mësuar....», nga poezia: “Libri...”, duket si një homazh për librin, pikërisht në muajin tetor, në muajin e librit, tashmë kur leximi është braktisur dhe libri ka humbur rrugën deri tek lexuesi i sotëm, post/modernist, duke u “përleshur” me internetin.

* * *

- Pjesa II (tregime), me tregimet; “*Dashuri të stuhishme në Plazhin e Gjeneralit*”, “*Zonja me tri shtetësi dhe tri shtëpi*”, “*Katër ngjarje në “sitën” e kujtesës*”, të panjohura ndoshta për/rreth “botës së prozës” së Halil Ramës. Ai padyshim, njihet për “gjuhën” e reportazhit atistikoletrar, që pak ndryshon nga tregimet e tij letrare, ku mbisundon trillimi, por (stili anon nga publicistika). Por, përshkrimet janë vërtetë të një “prozatori” me përvojë. Tregimi, “*Rebelimi i qenit Mavis*”, një ndërthurje mes të sotmes dhe të shkuarës, ku vetë qeni si kafshë besnike, mund të “rebelohet”, ashtu siç dhe rrëfimi në formë përralle, që është dhe një “mësim besnikërie” ndaj atij/asaj që të ushqen. Këto vlera, sot janë zbehur, por aq sa vulgariteti i shoqërisë tonë, që gjendet tek tregimet e tjera të prozatorit Rama. Fragmenti: “*e magjishmja Vali Stërralli qëndroi edhe disa ditë përkrah gjeneralit, që ndonëse në moshë të thyer e dashuronte marrëzisht. Në të vërtetë Ai, pragshekullori shtatlartë me bukuri të rrallë fizike e*

shpirtërore, s'kish asnjë rrudhë në fytyrë. Ndaj dhe Vali donte medoemos të provonte seks me të" nga tregimi: "Dashuri të stuhishme në plazhin e Gjeneralit", na sjell një tjetër Halil. Atë të një treguesi plot epsh/eros/dashuri, që saora ngjallmon "lojën" dashurore të pamoshë dhe të pakohë, aq dhe të marrishme dhe çmendurake.

Sëfundmi: një pamje ndryshe e publicistit H. Rama në poezi kryesisht të traditës, me rimë dhe vargim [katërstrofësh] dhe në prozën ficion. Një zbritje në terrenin e fjalës magjike siç është poezia.

Rama është si Drini, që nuk shteron kurrë. Ai është vital. Duke iu qasur lexuesit, me lëminë e poezisë, dhe prozës, një pamje tjetër e jetëshkrimit të tij.

HALIL RAMA, KRIJUESI QË NGRITI FJALËN NË KULT TË MEMORIES KOMBËTARE

Dr. Mujo UÇPAPAJ
*Kryetar i Lidhjes
së Shkrimtarëve dhe
Artistëve të Shqipërisë*

Në këtë përvjetor të shënuar të 65-vjetorit të ditëlindjes, përulemi me respekt e nderim përballë një personaliteti të kulturës bashkëkohore shqiptare, mikut tim Halil Rama, publicistit, poetit, prozatorit, monografistit dhe studiuesit, i cili prej më shumë se tri dekadash ka shenjuar me përkushtim, finesë dhe qëndrueshmëri një itinerar të plotë të fjalës së shkruar dhe të mendimit intelektual shqiptar

Në panoramën e letrave shqipe të fundit të shekullit XX dhe fillimshkullit XXI, emri i Halil Ramës shfaqet si një ndër zërat më të qëndrueshëm, më të përkushtuar dhe më poliedrikë të publicistikës dhe të kulturës shqiptare bashkëkohore. Poet, prozator, publicist, studiues dhe veprimtar i shquar i fjalës artistike dhe mendimit

kombëtar, Rama i ka dhënë letërsisë dhe mendimit publik shqiptar një profil të veçantë, profilin e intelektualit që e shenjtëron fjalën, historinë dhe identitetin. Në çdo fushë të veprimtarisë së tij, ai ka ndërthurur me mjeshtëri krijimtarinë estetike me ndërgjegjen qytetare, duke u bërë një dëshmitar i ndjeshëm i kohëve dhe një ruajtës i denjë i kujtesës së përbashkët.

Në fushën e **poezisë**, Halil Rama përfaqëson një traditë të ndritur të frymëzimit historik e atdhetar, ku vargu shndërrohet në një akt vetëdijeje kombëtare. Ciklet poetike “Frymëzime nga historia”, “Vendlindja”, “Familja” dhe “Personalitete në vargje” përbëjnë një korpus të pasur poetik që vjen si ndërthurje e kujtesës me meditim, e mitit me realitetin, e përkushtimit me reflektimin filozofik. Vargu i tij është i disiplinuar, por emocionalisht i dendur; në të ndërthuren muzikaliteti popullor me një ritëm epiko-lirik që e ngre poezinë e Ramës në nivelin e një “arkeologjie shpirtërore” shqiptare. Nëpërmjet figurash si Skënderbeu, Haki Stërmilli, Margarita Xhepa apo Shefki Karadaku, poeti ndërton një panteon moral e artistik të kombit, duke i kthyer personalitetet reale në simbole të pavdekshme të dinjitetit e mendimit.

**“Vendlindja e Skënderbeut” apo “Oda
dibrane”, gurë themeli të një identiteti që
sfidon harresën**

Krijimtaria poetike e Halil Ramës përfaqëson një simbiozë midis atdhedashurisë, kujtesës historike dhe ndjeshmërisë së hollë njerëzore, duke shfaqur një vizion poetik ku historia kombëtare ndërthuret me përvojën intime e familjare. Vargu i tij, i ndërtuar mbi një strukturë

metrikore të qartë dhe shpesh me tonalitet elegjiak, mbart një funksion dokumentues e identitar: poeti nuk e sheh historinë si mit të ngrirë, por si frymë të gjallë që vazhdon të ripërtërihet në ndërgjegjen e kombit. Në ciklet “Frymëzime nga historia” dhe “Vendlindja”, Rama i jep dimension metafizik toponimisë dibrane, duke e sublimuar atë në një hapësirë simbolike ku bashkohen kujtesa, sakrifica dhe krenaria. Poezitë si “Vendlindja e Skënderbeut” apo “Oda dibrane” shndërrohen në arkeologji shpirtërore, ku fjalët janë gurë themeli të një identiteti që sfidon harresën.

Analizë stilistiko–figurative e poezisë së Halil Ramës

Krijimtaria poetike e Halil Ramës në këtë libër përbën një kontribut të veçantë në letrat bashkëkohore shqipe, në të cilën spikatën përmasat estetike të fjalës së kultivuar, përqendrimi figurativ dhe ndërthurja harmonike midis

tonit lirik dhe atij epiko-patriotik. Poezia e tij është një formë e ligjërimit poetik që mbart vlera identitare, etike dhe artistike, duke e kthyer fjalën në mjet memorie dhe në instrument të vetëdijes kombëtare.

Në planin figurativ, Halil Rama përdor një **sistem tropesh** të gërshetuar me elemente të frazeologjisë tradicionale dibrane, ku **metafora**, **epiteti**, **paralelizmi** dhe **simboli** marrin funksionin e përforcimit të vlerave shpirtërore dhe morale. Poezia “**Oda dibrane**” është një tekst paradigmatic për këtë frymë poetike: **oda** shndërrohet në **simbol të identitetit kolektiv shqiptar**, në një hapësirë ku ndërthuren besa, qëndresa dhe mikpritja – tri shtylla themelore të etikës tradicionale dibrane. Përsëritja anaforike e vargut “Oda dibrane:” në fillim të çdo strofe krijon një strukturë **ritmike-rituale**, që i jep poezisë një karakter **himnik dhe sakralizues**, ndërsa figura e **metonimisë** realizohet përmes bashkëlidhjes së elementeve konkrete (“çerdhe e patriotizmit”, “vatër mikpritje”) me koncepte shpirtërore të vlerës kombëtare.

Në poezinë “**Nëna ime, më e mira...**”, ndjenja individuale merr përmasa universale përmes **hiperbolës** dhe **personifikimit moral**, ku nëna përfaqëson parimin e mirësisë absolute. Vargu “ajo që vetë mirësia” është shembull tipik i **metaforës identifikuese**, ku nocioni i mirësisë përshkruhet jo si cilësi, por si thelb ontologjik i figurës amtare.

Poezia “**Me penë e pushkë**” shfaq një ndërthurje të **diskursit historik me atë estetik**, përmes një **metafore binare** që sintetizon veprimin intelektual dhe atdhetar. “Pena” dhe “pushka” funksionojnë si dy pole semantike që përfaqësojnë dijen dhe sakrificën, ndërsa shprehja “Bombë e flamur e kishte veprën” është një **metaforë**

alegorike, ku fjala e shkrimtarit barazohet me aktin çlirimtar. Në këtë mënyrë, Rama afirmon idenë e **fjalës si forcë vepruese**, një motiv që përshkon tërë poetikën e tij.

Në **“E Madhërishmja Margaritë”**, poeti arrin një **sublimim estetiktë figurës artistike**, përmes **epiteteve të vlerësuara** (“e madhërishme”, “margaritare”) dhe **metaforës së Feniksit**, simbol i pavdekësisë shpirtërore dhe artistike. Këtu ndodh **transcendenca e figurës njerëzore në mit poetik**, çka dëshmon për prirjen e autorit drejt **estetikës së përjetësimit**.

Në poezitë kushtimore si **“Shefki, Shefki...”**, **“Teodor Laços”** dhe **“Në kujtim të Kolit”**, Rama përfaqëson figurën e krijuesit si **archetip kulturor**, duke i dhënë dimension **etično-estetik** aktit të krijimit. Përdorimi i **paralelizmit sintaksor** (“në ditën që vdiqe, linde sërish”) dhe kontrastit midis jetës dhe vdekjes e përforcon idenë e pavdekësisë përmes artit.

Në **“Iurti dhe i mençuri Sulë Dika”**, autori i rikthehet diskursit etno-moral, duke portretizuar figurën e mençurisë popullore në trajtë proverbiale. Përdorimi i **dialogut poetik** dhe i **figurave sentenciale** (“Burrin e prishin tre gjana...”) i jep tekstit një karakter aforizmatik, ku poezia shndërrohet në bartëse të filozofisë jetësore dibrane.

Në poezinë **“Të fitosh titullin Njeri”**, Rama afirmon **njeriun si kategori etike**, duke përdorur **metaforën morale** (“e shkroi librin e jetës”) dhe **epitetet e fisnikërisë shpirtërore** (“duararti”, “mendjendrituri”). Kjo poezi përfaqëson një formë të **poetikës së humanizmit**, në të cilën njeriu është masë dhe vlerë e çdo veprimi krijues.

Në fund, në **“Arti bashkon dy Dibrat”** dhe **“Lot**

shpirti për Kosovën", Halil Rama arrin dimensionin **pan-shqiptar të poetikës së tij**, duke përdorur **metafora të zjarrit, fluturimit dhe dritës** si shenja të unitetit dhe lirisë kombëtare. Figura e shqipes, në vargun "Fluturon shqipja mbi Korab", përfaqëson **simbolin arketipal të identitetit shqiptar**, që përkon me motivin e bashkimit shpirtëror përtej kufijve politikë.

Në përfundim, gjuha poetike e Halil Ramës karakterizohet nga **pastërti leksikore, sintaksë ritmike dhe ngarkesë e lartë figurative**. Ai ndërthur **tradi të etnografike me dimensionin modern të ligjërit poetik**, duke ndërtuar një poetikë të **kujtesës kolektive dhe moralit kombëtar**. Përmes fjalës së matur e simbolit të ngjeshur, Rama ngre një univers poetik ku përbashkohen historia, arti dhe humanizmi shqiptar.

Proza

Në prozën e tij tregimtare Halil Rama shpalos një univers estetik ku ndërthuren realizmi kritik, simbolika filozofike dhe reflektimi antropologjik mbi natyrën njerëzore, erotizmin dhe moralin. Tregime si "*Dashuri të stuhishme në 'Plazhin e Gjeneralit'*", "*Zonja me tri shtetësi dhe tri shtëpi*" dhe "*Rebelimi i qenit Mavis*" dëshmojnë një autor që zotëron aftësinë për ta kthyer përditshmërinë në hapësirë semiotike, ku ndeshen pasionet, kujtesa dhe ndërgjegjja shoqërore. Rama ndërton rrëfimin si një palimpsest ku shtresat e realitetit bashkëjetojnë me ato të mitit dhe nënvetëdijes: deti në "*Plazhin e Gjeneralit*" bëhet metaforë e erosit si energji ringjallëse dhe dekadente; femra nomade e "*Zonjës me tri shtetësi*" shndërrohet në simbol të mbijetesës dhe vetëpërmbytjes përmes transformimit

identitar; ndërsa qeni Mavis, në rebelimin e tij arketipal, përfaqëson revoltën e natyrës ndaj hipokrizisë morale të njeriut. Në të tria këto rrëfime, Halil Rama e përdor erotizmin jo si qëllim sensual, por si mjet epistemologjik për të zbuluar mekanizmat e pushtetit, nënshtrimit dhe lirisë. Diskursi i tij narrativ lëviz me finesë ndërmjet groteskut dhe ironisë, introspeksionit psikologjik dhe filozofisë së instinktit, duke krijuar një stil që mund të quhet postrealist në strukturë dhe antropologjik në përmbajtje. Në thelb, proza e Ramës është një reflektim i thellë mbi qenien – mbi mënyrën si dashuria, mëkati dhe besnikëria ndërthuren për të formësuar dramën e njeriut modern që endet midis kujtesës, trupit dhe shpirtit.

Tek tregimi **në ‘Plazhin e Gjeneralit’**, Halil Rama ndërthur me mjeshtëri realizmin kritik me simbolikën e eros-it si shenjë të ringjalljes së njeriut përballë dekadencës morale dhe rrënimit shoqëror. “Plazhi i gjeneralit” shndërrohet në një hapësirë alegorike, ku përplasen dy botë: ajo e mitologjisë politike të së shkuarës totalitare, e mishëruar nga gjenerali i pragshekullit, dhe ajo e banalitetit konsumist të tranzicionit, e përfaqësuar nga Maksi, gazetari i zhgënjyer. Rama e përdor detin si metaforë të pasioneve të errëta e të stuhishme, një hapësirë e lëngshme ku përzihen dëshirat, kujtesa dhe dështimet. Brenda kësaj topografie semiotike, dashuria e papritur e Valdetes për gjeneralin fiton përmasat e një paradoksi ekzistencial — eros si akt i shpëtimit dhe njëkohësisht i poshtërimit, ku trupi bëhet arenë e ringjalljes dhe dekadencës.

Në planin stilistik, autori shfaq një ndjeshmëri të hollë ndaj gjuhës figurative dhe ironisë situative. Ai përdor një **realizëm sensual me ngjyrim grotesk**, ku

detaji erotik nuk shërben për provokim, por për të zbuluar zbrazëtinë morale të epokës postdiktatoriale. Dialogët ndërmjet Maksit dhe gjeneralit janë ndërtuar me një finesë dramatike që i jep tregimit tonin e një **eseje morale të maskuar**. Teksa përplasen ideologjia e vjetër dhe relativizmi i ri moral, përmes Valdetes krijohet një figurë gati biblike e femrës që ringjall, provokon dhe shkatërron njëkohësisht. Në këtë kuptim, Rama shfaq një aftësi të rrallë për të kapur **erosin si energji arketipale të historisë**, duke e kthyer tregimin në një pasqyrë të pasioneve njerëzore që sfidojnë kufijtë e moshës, moralit dhe sistemit.

Në planin kompozicional e stilistik, në tregimin **“Zonja me tri shtetësi dhe tri shtëpi”** Rama lëviz me finesë ndërmjet **realizmit dokumentar dhe estetikës psikologjike introspektive**. Gjuha e tij është fluide, ritmike, e mbarsur me figura të ndërtuara me kujdes letrar: kontraste të dritës dhe errësirës, të puritetit dhe mëkatit, të nderit dhe përuljes.

Autori i jep tregimit një dimension **postmodern**, ku biografia personale bëhet tekst i historisë dhe erotika shndërrohet në instrument të shpërbërjes së kufijve moralë e kulturorë. **“Zonja me tri shtetësi”** është, në thelb, një **metaforë e femrës shqiptare që kalon nga sakrifica te vetëpërmushja**, një simfoni e identiteteve që ndërtohen mbi humbje, por përfundojnë në afirmim.

Në tregimin **“Rebelimi i qenit Mavis”**, Halil Rama realizon një ndërthurje mjeshtërore midis **realizmit të detajit dhe simbolizmit filozofik**, duke përdorur një strukturë rrëfimore që lëviz ndërmjet tri planeve kohore dhe psikologjike: realitetit bashkëkohor familjar, kujtesës së fëmijërisë dhe metaforës universale të besnikërisë e revoltës. Në thelb, tregimi është një **meditim mbi**

marrëdhënien midis njeriut dhe instinktit, mbi kufijtë e arsyes, moralit dhe pasionit që shfaqen si energji të pashlyeshme në çdo qenie të gjallë, njerëzore apo shtazore. Në planin e parë, Mavis, qeni i mbesës së rrëfimtari, shfaqet si figurë e **instinktit të shtypur**.

Ndërsa mbetet i izoluar, i braktisur nga njerëzit për shkak të rregullave shoqërore dhe moralit të nënkuptuar ("nuk merret qeni në plazh"), ai shpërthen me një **akt rebelimi arketipal**, ndotjen, rrëmbimin e objekteve, prishjen e rendit. Ky veprim nuk është thjesht hakmarrje e kafshës, por **shenjë e revoltës së natyrës ndaj hipokrizisë njerëzore**, që e shenjtëron dashurinë e vet, por e ndëshkon instinktin e tjetrit. Rama e ndërton këtë situatë si një **paradigmë të nënshtrimit dhe ringritjes së natyrës**, duke e parë Mavisin si figurë që e përfaqëson rebelimin ndaj kufizimeve të moralit borgjez.

Në planin e dytë, përmes kujtesës së rrëfimtari për mixhën Arif dhe episodin erotik në mal, autori realizon një **kalim të guximshëm nga anekdota realiste në rrëfim antropologjik**. Erotika e njeriut dhe e kafshës shfaqet në një paralelizëm tronditës, që thekson **unitetin e pulsit jetësor**, por edhe hipokrizinë morale të shoqërisë patriarkale shqiptare, që e dënon sensualitetin, ndërsa e kultivon në fshehtësi. Këtu ndjejmë ndikime të dukshme të **Freudit dhe Bataille-it**, ku erotizmi trajtohet si energji transgresive që e sfidon ligjin dhe normën për të riafirmuar lirinë e trupit. Përmes këtij rikthimi kujtese, rrëfimtari shndërrohet në **vetëdije ndërbreznore të njeriut që përjeton ndalimin si trashëgimi morale**.

Dimensioni i formimit dhe i ethosit intelektual

Figura e Halil Ramës përfaqëson modelin e intelektualit që ndërthur harmonikisht **racionalen me intuitiven, faktin me ndjenjën, analizën me estetikën**. Ai është përfaqësues tipik i asaj kategorie krijuesish që e shohin gazetarinë dhe letërsinë jo si fusha të ndara, por si dy rrafshë komunikimi që ushqejnë njëra-tjetrën: **gazetaria si akt dokumentues i së vërtetës dhe letërsia si sublimim i shpirtit dhe i përjetimit njerëzor**.

Në thelb të këtij profilit krijues qëndron një **etos i lartë qytetar dhe humanist**, që e bën Halil Ramën të jetë jo vetëm dëshmitar i kohës së tij, por edhe ndërgjegje kritike e saj.

Formimi i tij universitar në fushën e drejtësisë dhe përvoja profesionale si avokat i kanë dhënë penës së tij një **shkallë të lartë racionimi analitik**, një **prirje për verifikim dhe argumentim**, që më pas janë shndërruar në elemente përbërëse të metodës së tij kërkimore dhe interpretative. Në këtë mënyrë, krijimtaria e tij përfaqëson një **model epistemologjik të ndërdisiplinaritetit**, ku arti i fjalës bashkëjeton me logjikën e shkencës.

Publicistika si ndërgjegje qytetare dhe kronikë kohe

Në hapësirën e gazetarisë shqiptare, Halil Rama ka zënë një vend të veçantë si **një zë reflektiv dhe i besueshëm**, i cili e sheh realitetin jo në formën e spektaklit, por të **procesit shoqëror e etik**. Artikujt dhe analizat e tij janë shembuj të publicistikës me vlerë

dokumentare dhe interpretative, ku fjala nuk është instrument retorik, por **mjet ndërgjegjësimi kolektiv**.

Në gazetën *Rilindja Demokratike*, ku patëm fatin të punojmë së bashku për shumë vite, Halili spikati për integritetin profesional, qartësinë konceptuale dhe kulturën e debatit argumentues. Ai i dha fjalës dimensionin e **përgjegjësisë publike**, duke e trajtuar gazetarinë si akt qytetar, jo si mjet propagandistik.

Letërsia dokumentare dhe monografizimi i kujtesës kombëtare

Në universin e gjerë të krijimtarisë së tij, Halil Rama ka ndërtuar një **poetikë të veçantë të dokumentit dhe të kujtesës**.

Në **mbi tridhjetë veprat e tij letrare e studimore**, spikat prirja për ta **shndërruar figurën njerëzore në metaforë të kohës** dhe për ta lidhur biografinë individuale me narrativën historike të kombit.

Monografitë si *“Dine Hoxha – Një filozof popullor në Oborrin Mbretëror”*, *“Muharrem Xhediku – Kompozitori i tangos shqiptare”*, *“Rrahman Parllaku – Një legjendë në kufirin e dy kohëve”*, *“Dibra dhe dibranët në panteonin e vlerave”* apo *“Të fitosh titullin Njeri”*, nuk janë thjesht shkrime biografike, por **studime të tipologjisë së njeriut krijues dhe të intelektualit shqiptar**.

Në këto tekste, Rama arrin të krijojë një **raport organik ndërmjet faktit dhe interpretimit**, duke ndërtuar portrete që ruajnë autenticitetin historik, por që njëkohësisht përshkohen nga **një lirizëm i përmbajtur dhe një humanizëm i thellë narrativ**.

Ai është mjeshtër i **personazhit real të poetizuar**, që flet me tonin e jetës, por tingëllon me emocionin e artit.

Kërkimi estetik dhe metodologjia shkencore

Në planin teorik, vepra e Halil Ramës shfaq një **strukturë metodologjike të konsoliduar**, që ndërtohet mbi tri shtylla kryesore:

- **Empiria dokumentare** – kërkimi sistematik në burime të para dhe dëshmi të drejtpërdrejta;
- **Analiza hermeneutike** – interpretimi i jetës dhe veprës së personazheve në kontekstin historik dhe kulturor;
- **Estetika e rrëfimit** – përthyerja e të dhënave në një gjuhë artistike, të përkorë e emocionale.

Në këtë mënyrë, Rama arrin të krijojë një **diskurs hibrid ndërmjet letërsisë dhe historiografisë**, që e pasuron panoramën e kritikës dhe të monografizmit letrar shqiptar bashkëkohor. Në tekstet e tij spikat një **sintaksë e dendur poetike**, e mbështetur në figuracionin e pasur dhe në një ndjeshmëri të lartë gjuhësore, ku fjalët nuk emërtojnë vetëm realitetin, por e riformësojnë atë.

Dibra si arketip kulturor

Në shumicën e veprave të tij, **Dibra** shfaqet si **topos i identitetit**, si hapësirë e kujtesës dhe burim i pashtershëm i mitologjisë së karakterit shqiptar.

Në librat *“Muhurri, histori dhe personalitete”* dhe *“Dibra dhe dibranët në panteonin e vlerave”*, autori projektton një **panteon shpirtëror të krahinës**, ku individualitetet dibrane shndërrohen në arketipe të përbashkëta të kulturës shqiptare.

Nëpërmjet tyre, Halil Rama krijon një **model të identitetit lokal që rrezaton universalisht**, duke i

dhënë letërsisë shqiptare një përmasë të re të lidhjes mes vendlindjes dhe atdheut shpirtëror.

Kontributi audiovizual dhe dimensionin multidisiplinar

Si skenarist dhe bashkautor i 12 dokumentarëve televizivë, Halil Rama ka projektuar në ekran **portretin filmik të kujtesës kombëtare**, duke e zgjeruar kufirin e veprës së tij nga fjala në imazh. Këto dokumentarë, që variojnë nga figurat e Rrahman Parllakut e deri te Mehdi Luca apo Dine Hoxha, përbëjnë një **arkiv të gjallë të kulturës kombëtare**, ku historia, arti dhe personaliteti njerëzor ndërthuren në një narrativë integruese.

Përmbyllje

Në thelb të gjithë këtij universi krijues qëndron **njeriu - si kategori etike dhe shpirtërore**. Halil Rama, në jetë dhe në art, është i përshkruar nga një **humanizëm aktiv**, i cili nuk e trajton njeriun si objekt studimi, por si qenie me dritë të brendshme, me dinjitet dhe kujtesë. Kjo qasje e bën atë **një shkrimtar të frymës së mirë, të dashurisë për tjetrin, të etikës së fjalës dhe të përunjësisë njerëzore**.

Në peizazhin e letërsisë dhe mendimit shqiptar bashkëkohor, figura e Halil Ramës ngrihet si një shtyllë shumëplanëshe që bashkon në vetvete poetin dhe prozatorin, studiuesin dhe publicistin, mendimtarin e fjalës dhe hulumtuesin e shpirtit kombëtar. Në më shumë se katër dekada veprimtari, ai ka krijuar një univers që nuk njeh kufij mes artit dhe dijes, mes etikës dhe estetikës, mes realitetit të përditshëm dhe metafizikës së njeriut. Krijimtaria e tij është një lëvizje e

pandërprerë nga fjala drejt mendimit, nga përvoja drejt reflektimit, nga përshkrimi drejt shpjegimit, një proces që i jep autorit statusin e rrallë të një intelektualit të ndërgjegjes kombëtare.

I uroj miku tim Halil Rama, jetë të gjatë plot shendet dhe krijimtari!

**Fjala e mbajtur në 65-vjetorin e Halil Ramës dhe promovimit të librit të tij të ri "Oda Dibrane", në salln e Kinemasë "Maks Velo", Laprakë, Tiranë.*

BOTIME TË AUTORIT NË VITE:

- Dine Hoxha-Një filozof popullor në Oborrin Mbretëror (monografi me b/autor, 2006)
- Muharrem Xhediku – Kompozitori i tangos shqiptare (monografi me b/autor, 2008)
- Fundi i Rrugës së vetme (refleksione & kritikë letare, 2011)
- Testamenti i atdhedashurisë (Reportazhe, portrete, kritike letare, 2012)
- Memoria historike e kombit (Reportazhe, portrete, kritike letare, 2013)
- Rahman Parllaku - Një legjendë në kufirinë dy kohëve (monografi me b/autor, 2014)

- 20 VJET OBVL (Histori, portrete, me b/autor - 2014)
- Histori brezazh të familjes së shquar Kazazi të Durrësit (monografi me b/autor, 2015)
- LIRI BELISHOVA - Gruaja që sfidoi diktaturën (Monografi - 2016)
- Në panteonin e vlerave (refleksione & profile & kritikë letare, 2016)
- Bajram Ndreu i Zall Dardhës (monografi me b/autor, 2017)
- AGJENDA E NJE MINISTRI (kushtuar Safet Zhulalit - monografi me b/autor, 2017)
- Lutfi Ndreu, mësues dhe artist (Monografi - 2019)
- Rizgime meteorësh (refleksione & profile & kritikë letare & Poezi, 2019)
- Skënder Cala në gjerdanin e artë të kulturës shqiptare (Monografi letare, 2019)
- Gjenerali që sfidoi kohërat (monografi me b/autor, 2019)
- MUHURRI - Histori dhe personalitete (Monografi - 2020)
- Fluturon shqipja mbi Korab (Reportazhe, portrete, kritikë letare, 2021)
- Zall Dardha në ditarin e Isuf Rashës (monografi me b/autor -2021)
- Magjia e fjalës (profile krijuesish, kritikë letrare, analiza të veprave shkencore - 2022)
- ADN-ja e pandryshuar e Shefki Karadakut (monografi - 2022)
- Ekzaminimi i diktaturës në vepra letrare (2023)

- Rilindja e emrave (monografi 2023)
- Të fitosh titulli NJERI (Esse & profile & refleksione -2023)
- Zëra bashkëkohorë (Esse & kritikë letrare& profile & refleksione – 2024).
- 30 vjet OBVL, histori suksesi (monografi me b/autor -2024)
- 40 vepra letrare të 40 autorëve në skaner (2025)
- Mehdi Luca, emblemë e qytetarsisë dibrane (2025)
- “ODA DIBRANE (poezi dhe tregime) 2025

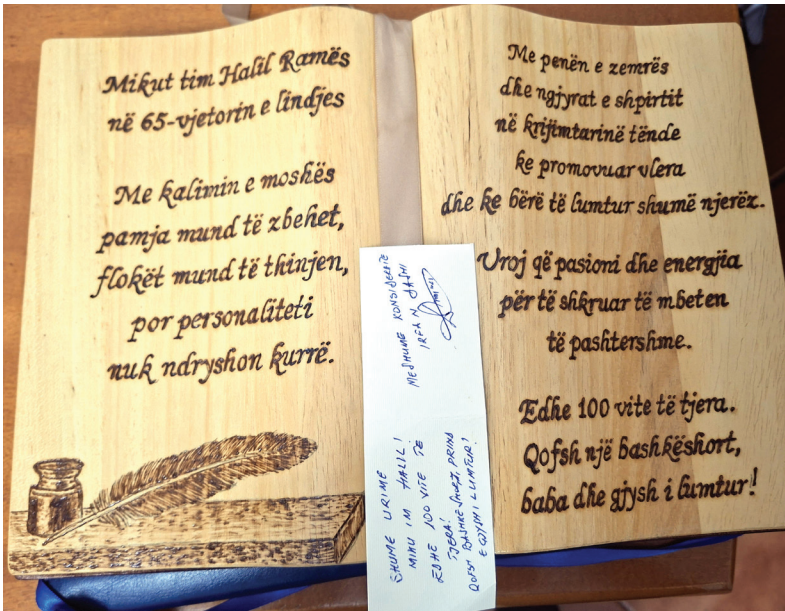
**HALIL RAMA KA REALIZUAR
12 DOKUMENTARE TELEVIZIVE
(si skenarist dhe asistent regjisor)**

- 2014 – Një legjendë në kufirin e dy kohëve - në 95-vjetorin e lindjes së Heroit të Popullit Rrahman Parllaku *(bashkëpunim me RTSH – skenarist dhe as/regjisor)*.
- 2018 – Lutfi Ndreu , mësues dhe artist *(bashkëpunim me Tv Bulqiza – skenarist dhe as/regjisor)*.
- 2019 – Gjenerali që sfidoi koherat *(bashkëpunim me RTSH – skenarist dhe as/regjisor)*.
- 2019 – Skënder Cala në gjerdanin e artë të kulturës kombëtare *(bashkëpunim me Tv Bulqiza – skenarist dhe as/regjisor)*.
- 2020 – Fadil Hoxha – Arkitekt i Kosovës së lirë *(bashkëpunim me RTSH – skenarist dhe as/regjisor)*.
- ADN-ja e pa ndryshuar e Shefki Kadakut *(skenarist dhe as/regjisor)*.
- Setki Jashari, poeti dhe prozatori i dhimbjes njerëzore.
- Dilaver Kurti – ikonë e kulturës sonë kombëtare.
- 2024 – Rrahman Parllaku – gjenerali që bëri epokë.
- Skënder Murrja, “Qyetar nderi” i Bulqizës.
- Dali Ndreu, strategu që drejtoi luftën për çlirimin e Tiranës.
- Mehdi Luca, emblemë e qytetarise dibrane.

ODA DIBRANE

HALIL RAMA

ODA DIBRANE

CIP Katalogimi në botim BK Tiranë

Rama, Halil

Oda dibrane: poezi dhe tregime të zgjedhura / Halil Rama;
red. Nadire Karadaku. - Tiranë:

Univers, 2025.

f.; ... cm.

ISBN 9789928840264

1.Letërsia shqipe 2.Poezia 3. Proza

821.18-1

821.18-3